

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA

Nr. 3 (32)

Märts 1940

IV aastakäik

SISU: Tootmist tuleb jätkata täie hooga. — Riik omandas 11.700 ha sakslaste maid — **Aug. Vaigo:** Tööinspeksioon ja põllutöölise seaduse täitmise järelevalve. — **J. Utso:** Masinate küsimus väiketalus vajab lahendust. — Veel uusi talusid väljaandmisele. — Varavahekorrad muutmisele. — Põllutöölise premeerimine jätkub tänavugi. — **A. Alvet:** Sõja ajal küülikupidamine vajab enam tähelepanu. — **G. Abel:** Väetuse küsimus väiketaluses käesoleval kevadel. — **J. Roots:** Kevadine mesilasperede eest hoolitsemine on suvise saagi aluseks. — Lambavilla omast majapidamisest. — Muudatusi uudismaade preemiade maksmisel. — Lugejal on südamel: **Ants Leib:** Väikemaapidaja mõtteid ja ülesandeid • **K. V.:** Miks sündimus maal on langemas. — Uusi seadusi ja määrusi. — Koja tegevusest. — Naine ja kodu: Naiste kursustest • **A. Aluri:** Kasutagem rohkem kanamune. — Põllumajanduse töömailt: Kaitske viljapuid kevadiste soojuse kõikumiste vastu • Lavade korraldamiseks on viimane aeg • **V. Vellemäe:** Kapsa- ja tomatitaimede ettevalmistus lavades • Haudumismunade võtmine. — Nõuannet. — Välismaalt: Sotsiaalkindlustus Nõukogude Venes.

PÖLLUPIDAJATE ÜHISPANK

Väike-Karja 7, Tallinnas, telef. 455-68. Osakond: Keila, Raekojaplats 6, tel. 75

AKTIVA		Ariseis 31. detsembril 1939. a.		PASSIVA	
	Kr.		Kr.		Kr.
Kassa	36.085.13	Osakapital	140.490.—		
Hoiuarved teistes krediidasutistes	244.732.06	Tagavarakapital	18.783.—		
Väärtpaberid	71.294.52	Vallasvara kustutuskapital	5.942.—		
Laenud	889.292.53	Hoiusummad	1.034.920.26		
Korrespondendid	4.181.72	Riiklikud laenud	8.354.15		
Garantiide debitorid	9.887.—	Korrespondendid	162.—		
Vallasvara	7.958.54	Väljaantud garantiid	9.887.—		
Osakond	37.290.19	Osakond	37.290.19		
Muud aktivad	4.367.58	1940. a. arvel saadud %%	10.763.81		
		Muud passivad	25.758.90		
		Puhaskasu	12.737.96		
	Kr. 1.305.089.27				Kr. 1.305.089.27

KULUD		Kulude ja tulude aruanne 1939. a. eest		TULUD	
	Kr.		Kr.		Kr.
Valitsemise- ja ärikskulud	36.913.25	Saadud %%, komisjon ja porto...	100.146.43		
Makstud %% ja komisjon	44.780.70	Mitmesugused tulud	7.186.17		
Mitmesugused kulud	12.900.69				
Puhaskasu	12.737.96				
	Kr. 107.332.60				Kr. 107.332.60

JUHATUS.

KOJA UUS JUHATUS

kinnitati ametisse Põllutööministri poolt. Uude juhatusse kuuluvad teatavasti J. P o s t esimehena ja H. M a a n d i, R. A l l a s, T. T a l v i ja P. V ä l j a t a g a liikmetena. Juhatus peab oma esimese koosoleku neljapäeval 28. märtsil. Sel koosolekul tuleb muuhulgas valimisele ka Koja uus abi-esimees.

KOJA SEKTSIOONIDE JUHATUSED

astuvad uues koosseisus esimeseks koosolekuks kokku 29. märtsil s. a. Sektsioonide koosolekul tuleb koostamisele ka eelseisva tegevusaasta töökvaa ja arutamisele rida päevaprobleeme maatöölise ja väikemaapidajate elualadelt.

Koja Teataja järgmise numbri jaoks palume saata ära kaastöö hiljemalt 10. aprilliks s. a.

VILJAPUUAEDADE ASUTAMISEKS

antava toetuse saamiseks tulevad sooviavaldised esitada Maatöölise ja Väikemaapidajate Kojale hiljemalt 1. aprilliks s. a. Seda tähtpäeva palume pidada silmas kõiki neid, kes soovivad viljapuid istutada veel käesoleval kevadel.

MUUDETI AIANDUSE ABIRAHASTAMISE KORD

Põllutöökoja poolt muudeti hiljuti aiandusringide abirahastamise korda. Assistentide palkamiseks antavat toetust suurendati 10 krooni võrra kuus ja tähendatud toetus makstakse nüüd põllumeeste konventide kaudu. Seega siis antakse assistentide

Tänavu tuleb töölepingut sõlmida uue põllutöölise seaduse eeskirjade järgi.

Et neis eeskirjades olla teadlik, selleks tellige Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja büroolt, Tallinn, Vene 13—3,

AINULT 25 SENDI EEST

brošüüri uue põllutöölise seaduse kohta.

Tellimisraha makske kas lähemas postiasutuses posti jooksvale arvele nr. 699 või saatke postmarkides otse Kotta.

palkamiseks Põllutöökoja poolt toetust 40 krooni kuus. Varem sündis toetuse andmine vastavate seltside või ühingute enda kaudu, kelle teenistuses oli aianduse-mesinduse assistent. Samuti kuulus assistendi valimine varemalt seltsile või ühingule, kelle teenistusse assistent jäi, nüüd aga valib assistendi konvent.

Tolmutite ja aiapritside, kunstkärjepresside ja vahapresside ostmiseks annab Põllutöökoda toetust nüüdsest peale vaid ringidele ja organisatsioonidele, kelle teenistuses asuvad aianduse-mesinduse assistendid. Assistenti ülesandeks on peamiselt nõuanne aia- ja mesilaspidamise aladelt, istutusmaterjali, seemnete, aiatööriistade, taimekaitsevahendite ühistellimine, otstarbekohase saagikoristamise viiside selgitamine jne.

Meil on aiapidajaid, kes on selle ala korraldamisega kaugelt ette jõudnud mõnest teisest piirkonnast, kus töötavad aianduse-mesinduse assistendid, vaatamata sellele, et seal puudusid assistendid (linnaümbruses asuvad väikemaapidajad jne.). Nüüdsete eeskirjade järele ei oleks tähendatud piirkondades võimalik saada toetust ei aiapritside, ega ka tolmutajale, kuna nendes piirkondades puuduvad aianduse assistendid. See ei ole vist otstarbekohane korraldus. Samuti pole lootust saada toetust vastavate aiatööriistade ostmiseks rohkearvulistel Peipsiäärsetel väikemaapidajatel, kes ei jõua palgata aianduse assistenti.

Loodame siiski, et uus korraldus ei eemalda assistente rahvast.

STIPENDIUMID JUUSTNIKKUDE ETTEVALMISTAMISEKS

Põllutööministeeriumi Põllumajanduse Osakonna poolt on asutatud 6 stipendiumi isikutele, kes soovivad õppida juustnikuks. Stipendiumi suurus on 30 krooni kuus. Seda antakse eelpraktika ajal ja vajaduse korral ka koolis viibimisel. Stipendium tagasimaksmisele ei kuulu, kui selle saaja täidab kokkulepitud tingimused.

Juustniku kutse on sobiv isikutele, kes on vähemalt 20 aastat vanad, tugeva kehaehitusega ja täiesti terved. Eelharidust nõutakse algkooli 6-kl. ulatuses. Eesõigus stipendiumi saamiseks antakse neile, kes juba on töötanud õpilasena piimatööstuses.

Avaldused stipendiumi saamiseks tuleb esitada Öisu Piimandusinstituudile, aadressil: Öisu p.-ag.

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA

ILMUB KORD KUUS

Väljaandja: Maatööliste ja Väikemaapidajate Koda.

TELLIMISHIND:		TOIMETUS JA TALITUS:		KUULUTUSTE	
Aastas	Kr. 1.20	Tallinnas, Vene tn. 13-3, telefon 462-15, avatud		HIND:	
6 kuu peale	„ —.70	igal tööpäeval kella 8-3 p. l.		1 lhk.	Kr. 30.—
3 „ „ „	„ —.40	Posti jooksev arve 699.		1/2 „ „	„ 15.—
Üksiknumber	„ —.15	Vastutav toimetaja Gustav Abel		3/4 „ „	„ 7.50
				1/8 „ „	„ 3.75

Tootmist tuleb jätkata täie hooga

Põllutöominister A. Tupits kõneles põllumajanduse väljavaadetest käesoleval aastal.

Põllutöominister A. Tupits oma raadiokõnes 15. märtsil põllumehe väljavaadete kohta 1940. aastal ütles järgmist.

Elame praegu sõja tähe all. Igaühele peaks olema selge, et peame kõik tegema, et meie põllumajandussaaduste toodang püsiks ja võimalikult tõuseks. Kuigi mitmed välisturud on ära langenud, on ülejäänud turgudel siiski sedavõrd suur nõudmine kõigi meie põllumajanduslike eksportkaupade järele, et

saame müüa nii palju kui meil aga anda on.

Sellejuures on ka saaduste hinnad enamikus (lina, või, sead) näidanud tõusu. Peale selle tuleb arvesse võtta, et suures osas Euroopast on mehed praegu püssi all. Kogu maailm produtseerib nüüd peaaesjalikult sõjamaterjali ja hävitab seda. Järelikult, mida edasi, seda rohkem kasvab nõudmine toiduainete järele. Seda konjunktuuri tuleb ära kasutada. Peale selle peame tootmist laiendama juba selletõttu, et meie paljusid seni sisseveetud tarbekaupu (nagu lambavill, jõusöödad jne.) enam välismaalt nii hõlpsasti ei saa. Nüüd peame ise kõike seda omal maal tootma. Seega, millisest küljest asjale ka ei vaata,

tootmist tuleb jätkata täie hooga.

Ma tean, et see kõik on tänavu põllumeestel paljude raskustega seotud. Masi-

nad, väetised, raud, seemned, sool, suhkur ja kõik muu, mis meie väljaspoolt toome, on hinnas kõvasti tõusnud, hulga rohkem kui meie müügikaubad. Nii see on, kuid see on olukorra paratamatus.

Meie peame need rasked ajad üle elama. Vabariigi Valitsus teeb omalt poolt kõik, et meie põllumajandusel aidata neid raskusi kanda.

Valitsuse sammud on sihitud selle poole, et põllumehed võiksid ka tänavu endise hooga jätkata oma tööd.

Seepärast kestavad edasi kõik senised soodustused ja ergutused. Ühtlasi on astutud samme, et tähtsamad tootmisvahendid, nagu jõusöödad, mootorpetrooleum, lämmastik- ja kaaliväetised ning ristikehinaseeme oleksid jõukohastel tingimustel kättesaadavad.

Söödateraaviljade kasvatamine on tänavu äärmiselt suure tähtsusega, sest välismaa jõusöötade saamine on sõjalude tõttu raskendatud. Samuti ei ole eeloleval suvel kuigi suurt ristikehinasaaki loota, sest läinud aastal hävisid ristikehinataimed põldudel. Sellepärast tänavu tuleb

väga suurt rõhku panna segavilja kasvatamisele, mis annab valgurikast sööta ja asendab osaliselt õlikooke.

Teiselt poolt peab hoolt kandma puudujääva ristikehina asendamise eest. Selleks tuleb kesal ja uudismaadel kasvata-

da võimalikult rohkem segatist. Osa segatist tuleks sileerida, et oleks mahlikat sööta ka talvel. Ka silohoidlate ehitamiseks on võimalik saada soodustatud laenu maatulunduskapitalist.

Teiseks tuleb loomasööda kasvatusel puhul eriliselt alla kriipsutada heinaseemne kasvatust.

1940. a. lõikusest peame endale koguma niihästi ristikkeinte kui ka timuti ja teiste kõrsheinte seemne.

Teistest põlluviljadest on sügisest peale väljapaistvale kohale nihkunud vana rahataim lina, mille hinnad on kerkinud erakorraliselt kõrgele, parematelt sortidelt kuni kahe kroonini kg. Kas see hind just nii kõrgele püsima jääb, seda ei tea praegu keegi öelda. Et sõja ajal ja sõja järel linal ikka hea hind on olnud, siis

julgustab see ka tänavu lina nii palju kasvatama, kui talul tööperet kitkumiseks on.

Linaga koos olgu mainitud ka kanepi, mida meil võiks ja tuleks kasvatada, et saada omalt maalt kanepi kiudu nüüd, kus selle sissevedu on raskendatud.

Põhja-Eesti rahataim, kartul on praegu turgudel ka võrdlemisi heas seisukorras. Rahuldavat hinda saab selle eest nii vabrikuis kui ka ekspordis. Eeloleval suvel hoolitsetagu vaid võimalikult suuremate saakide saamise eest.

Muidugi võivad põllumehed kõigi nende soovitude puhul öelda, et kust võtame tööjõu kõige selle suure programmi läbiviimiseks. See on tõesti tänavu valus küsimus. Poola põllutöölisi töötas meil möödunud aastal 4½ tuhat inimest. Nüüd on neist kohale jäänud vaid 300 ümber. Tänavu püüame Leedust põllutöölisi hankida. Põllutöökojal on nüüd õnnestunud sõlmida lepingut ligikaudu mulluse hulga tööliste sissetoomiseks Leedust. Välistööliste toomine on aga muidugi vaid hädaabinõu.

Kõige õigem nõu on oma tööjõureservid viimase võimaluseni rakendada.

Selleks on eeltööd käimas meie piiriäärsetes rajoonides, kus inimesi elab tihedamalt. Ühteaegu sellega võtab valitsus ka tänavu kasutamisele need vahendid, mis olid tarvitusel juba eelmisel suvel (riiklike ehitustööde katkestamine

j. t.). Tarbekorral minnakse veel kaugemalegi.

Aegsasti on astunud samme, et tänavu kevadel saaks tööle rakendatud suuremal määral kui kunagi varem mehaanilist traktorite tööjõudu põllutööharimise töödeks.

Valitsuse poolt on hoolitsetud, et traktorid oleksid varustatud vastuvõetava hinnalise petrooleumiga, mille tootmiseks on rakendatud ka kodumaa õlitööstus.

Eriliseks löökakaks peab aga sõja-aastatel kujunema lambakasvatus,

et see ükskord võidaks selle osatähtsuse ja kindla koha, mida sellele ammu on tahetud anda ja mida see ka väärib. Sõja ajal on väga raske saada riidetööstustele villa väljast, ja nüüd otsib ta seda kodumaalt. Seda olukorda peabki lambakasvataja kasutama.

Kanakasvatus võib ja peab ka edasi arenema, kuigi siin nii suurt hinnatõusu välisturgudel pole märgata. Ometi on ka kanamunade kindlustatud hind selline, et tasub julgesti kanapidamise arendamise ja laiendamise.

Lõpuks puudutas Põllutööminister omas kõnes

kütteteküsimust.

Sellel hooajal kütteenainetest enam puudus ei tule. Kuid järgmiseks sügiseks ja talveks võib olukord küllaltki raskeks muutuda, kui tarvitaajaskond ise õigel ajal ei hakka vajaliku küttematerjalide tagavara muretsemiseks samme astuma.

Kütteturba tagavarade soetamise osas tuleb turbapressid eeloleval suvel kogu jõuga tootmisele rakendada. Labidaturba lõikamine peab samuti täie koormatusega teostuma, et ühingu iga liige oleks kütteturbaga vajalikul määral varustatud.

Minister lõpetas sõnadega: Mina olen kindel, et meie põllumehed, need sajad tuhanded tublid tööinimesed, peremehed ja perenaised, nende pojad ja tütreid, sulased ja tüdrukud, kaaluvad neid ettetöötud mõtteid, saavad aru olukorra nõuetest ja võtavad ka tänavugi kogu oma jõu kokku, et toota, valmistada ja kasvatada nii palju kui see aga iganes võimalik on.

Riik omandas 11700 ha sakslaste maid

Põllutöoministeeriumilt saadud andmetel on saavutatud kokkulepe sakslaste maade üleandmise asjus riigile. Tähtendatud kokkuleppe järel võtab Põllutöoministeerium üle 150 sakslastele kuuluvat majapidamist kogusummas 11.700 ha suuruse pindalaga, kuna Saksa usaldusvalitsuse kätte jääb veel ligi 200 majapidamist umbes 10.000 ha põllumajandusliku maa ja 4000 ha soolalaga.

Põllutöoministeerium tahab võtta ülalmainitud majapidamisi oma valdusse veel enne 1. maid ja kavatses anda neid üheks aastaks rendile. Suuremad majapidamised lähevad ajutiselt üle Riigimõisade Valitsusele, kuna väiksemad üksused renditakse välja üksikutele isikutele, kas osaliselt või täielikult. Käesoleva aasta jooksul kavatsetakse ka viia läbi tähtendatud maade korraldamine ja väljaandmisele tulevad need kohad juba tuleval aastal.

Põllutöoministeeriumi kavatsuste kohaselt tahetakse kasutada üht osa tähtendatud maadest elujõuetute väikemaapidamiste elujõulisteks muutmiseks, kuna teine osa

maadest tuleb korraldamisele ja hiljem siis ka väljaandmisele normaal- või väiketalundena. Väiksemad üksused antakse uutele kasutajatele samas suuruses, nagu nad on. Üksikuid suuremaid mõisamajapidamisi kavatsetakse aga jätta esialgul riigimõisade valitsuse korraldusse, et hiljem otsustada nende saatust.

Osa sakslaste majapidamisi, mis on Saksa Usaldusvalitsuse hoole all likvideeritakse kuuldavasti juba käesoleval aastal. Usaldusvalitsuse enda poolt.

Põllutöoministeeriumile ülevõetud mõisades kindlustatakse kõikidel töölistel töötamise võimalus kuni 1. maini. Kui peale selle tähtaja jääb majapidamine edasi riigi kätte, siis sõlmitakse töölistega uued töölepingud ka järgmise aasta peale. Kui aga majapidamine antakse rendile eraisikutele, siis kavatses Põllutöoministeerium kõikidele mõisas asuvatele perekonnaga töölisteile anda teatav osa maad üheks aastaks rendile juhul, kui need isikud ei leia uue rentniku juures teenistust.

Missugused majapidamised ostis riik?

Harjumaa

omandati Hõreda mõisa (398 ha), Kostivere ms (257 ho), Pärnumaa koht Nissis (158 ha), Oepere ms (15- ha), Lümanda ms (122 ha), Alsoka ms (115 ha), Kaiu ms (100 ha), Lagedi ms (90 ha) ja 18 väiksemat maak kohta. Ostetud maade kogusuurus on 2330 ha.

Järvamaa

omandati 10 majapidamist 941 ha suuruses. Suuremad nendest on: Nõmküla ms (215 ha), Moe ms (129 ha), Oisu talu Säreveres (107 ha), Udeva ms (100 ha), Viisu ms (86 ha) jne.

Läänemaa

läheb riigile üle 20 sakslase talu 1773 ha suuruses, nagu Sipa ms (209 ha), Lückholmi ms (181 ha), Sinalepa ms (180 ha), Mat-salu ms (165 ha), Valdeku Russalus (149 ha), Väimla Käinas (110 ha), Haeska ms (89 ha), Tagavere Taeblas (75 ha), Liivi Kullamaal (95 ha) jne.

Pärnumaa

osteti ainult 3 maapidamist 461 ha maaga: Vändra klaasivabriku maad (359 ha), Vändra ms (61 ha) ja Ehehalli talu Vändras (41 ha).

Saaremaa võeti üle 8 talu 254 ha-ga: Vilsandi ms Laimjalas (24 ha), Alliko Sõrvel (52 ha), Tagavere ms (61 ha) jt.

Tartumaa

ostab riik 11 maaomandit 1049 ha maaga. Suuremateks on neist: Sangla ms (299 ha), Põdraotsa Rannus (127 ha), Sieversi talud Tartu lähedal (110 ha), Rasina Klackse (91 ha), Mõra Laiusel (61 ha), Rehe Möldri Kuremaal (83 ha) jt.

Valgamaa

läheb riigile Peepsi Linnamäe talu Vaoküla vallas (144 ha) ja Sõnni talu samas v. (83 ha).

Virumaa

omandab riik 22 maapidamist 2492 ha-ga: Porkuni ms (236 ha), Vao ms (220 ha), Vanamõisa (185 ha), Järvq ms (158 ha), Küti ms (159 ha), Essu ms (154 ha), Varangu ms (128 ha), Veltsi ms (123 ha), Varudi ms (120 ha), Säase ms (116 ha), Paasvere ms (107 ha), Äntu ms (72 ha), Vihula ms (96 ha), Ulvi ms (74 ha) jt.

Viljandimaa

omandati Kleinhofi ms (161 ha), Soosaare ms (118 ha) ja Annemõis (102 ha).

Võrumaa

omandas riik Sõmerpalu, Kanepi ja Põlva asundusist 43 talu 1265 ha maaga. Suuremad üksused on: Kooraste ms (120 ha), Pikkjärve (116 ha) ja Linnamäe ms (92 ha).

Tööinspeksioon ja põllutöölise seaduse täitmise järelevalve

Tuleks jälgida, et tööliste antaks välja palgaraamat ja peetaks kinni töökaitse eeskirjadest.

Koja peasekretär mag. Aug. Vaigo.

Et kehtimapanud õigusnorm ei jääks „surnud kirjatäheks“, selleks tuleb valvata, et seda võimalikult täpselt täidetakse. Seda järelevalvet teostab tavaliselt riigivõim sellekohaste asutiste ja organite läbi.

Õeldu maksab täiel määral ka Põllutöölise seaduse eeskirjade kohta. Ka siin tuleb jälgida, et kõik need, kelle kohta see seadus käib, võtaksid tema rakendamisele. Vastasel korral muutub seegi normistik, mille väljatöötamisel kulutati rohkelt aega ja tehti palju sõnu, vaid paberile lükitud elututeks sõnadeks, nagu seda oli suures osas 1921. a. päritolev Põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seadus, mille olemasolust õige mitmed tööandjad siianigi pole teadlikud.

Uus Põllutöölise seadus jõustus väga halval ajal — kesksuvel, kus enamik töölepinguid oli juba sõlmitud. On täitsa loomulik, et uute normide rakendamisest, nagu see uue seaduse puhul loomulik ja vajalik, ei tulnud seetõttu möödunud aastal peagu midagi välja. Ka ei selgitatud põllumeestele küllaldaselt määral uue seaduse erinevusi ega nõutudki selle elluviimist.

Alates eelolevast tööhoajast tuleb aga Põllutöölise seadus ühes kõigi lisanormidega juba täies ulatuses kohaldamisele. Nüüd peab elu liikuma juba täielikult uutel roobastel. Et see ka tõeliselt nii toimuks, selle eest peavad hoolitsema need, kes kutsutud ja seatud valvama töökaitse seaduste täitmise eest.

Põllutöölise seaduse täitmise järelevalve on pandud maavalitsuste ja tööinspeksiooni ametkonnale. Ei ole kunagi olnud kuulda, et maavalitsused eriti hoolitseksid selle eest, kas sotsiaalseadused leiavad vajalise täitmise või ei, — neil on muidki ülesandeid otse külluses. Sotsiaalseaduste, nii ka töölepinguid korraldavate seaduste täitmise peamiseks järe-

levalvajaks on seni olnud ja jääb ka tulevikus ikkagi tööinspeksioon — alates Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonnast kui keskusest ja lõpetades tööinspektoritega, nende abidega ja teiste töökaitse alal teenistuvate ametnikkudega, kes täidavad omi ülesandeid kohtadel. Nii on see ka Põllutöölise seaduse eeskirjade täitmise osas, kus kogu maatööliskond ootab tööinspeksioonilt erapoolest ja küllaldast kaitset.

Paraku peab aga tähendama, et tööinspeksiooni tegevus põllumajanduse suhtes on võrdlemisi piiratud. See on seni piirdunud eeskätt mitmesuguste masinate ja teiste seadeldiste kontrollimisega tööõnnetuste vältimise otstarbel. Veel on tööinspektorid aitanud kaasa mitmesuguste peremeeste ja põllutöölise vahel tekkinud töökonfliktide lahendamisele, peamiselt saamatajäänud palga väljaandmisele. Ka töötavad tööinspektorite juures põllutöölise õnnetuspensionide komisjonid, mis aitavad teostada tööõnnetuste vastu kindlustamist. See on ka enam-vähem kõik. Paljuks rohkemaks ei ole lubanud tööinspeksiooni ametkonna äärmiselt väike koosseis ja tööinspeksiooni järelevalvele alluvate tööstuslike kaitiste arvu pidev tõus. Pealegi on talud, kus Põllutöölise seaduse eeskirju tuleb täita, äärmiselt laiali pillatud ja nende arvki kümnetesse tuhandettesse ulatuv.

Kuid vaatamata kõigile neile raskustele ja takistustele peab siiski ühel või teisel teel leidma võimalusi järelevalve kõvendamiseks Põllutöölise seaduse täitmise osas. Ei ole õiglane, kui töökaitse teostamisel oleksid kannatajaks pooleks ainult maatöölised; tööstustöölise osas on töökaitsekorraldus aast-aastalt aina paranenud. Kui teisiti ei saa, siis peaks leidma resursse kas tööinspektorite arvu

suurendamiseks või tihendamata jaoskondades tööinspektoriaameti kandidaatide või assistentide ridu, kellele panna esijoones põllumajanduse-ala kontrollimise.

Võidakse ehk ka veel küsida, et mis Põllutöölise seaduse juures siis nii vaja on valvata ja kontrollida, — küllap elu läheb seal ise seatud rada. — Tegelikult pole aga asi sugugi nii. Eriti palju eksumusi esineb palgaraamatute osas. Palgaraamat on kõnesoleva seaduse järgi põllumajandusliku töösuhte oluliseid elemente. Palgaraamat on ühtlasi ka kirjalik tööleping. Ja palgaraamatu väljaandmine ning selle korrapärane täitmine on üldpõhimõtteliselt sunduslik. Aga mis me näeme tegelikult? — Väga tihti esineb juhtumeid, kus tööliste ei anna peremees üldse välja palgaraamatut, ka nõudmisele vaatamata, või kus antakse küll raamat välja, kuid täidetakse selles ainult Põllutöökoja poolt koostatud erilepingu osa, kuna Sotsiaalministri määrusega kehtimapanud lepingulahtritest minnakse mööda. Esineb ka sääraseid juhtumeid, kus palgaraamatusse võetakse ainult tööliste allkiri ja kõik muud osad, ka palgaküsimused jäetakse täitmata. Loomulikult pole töölisel hiljem seesuguse lepingu-palgaraamatuga suuremat peale hakata ja tal on teatavas mõttes õigus kurjustada, et riigivõim tema õiguste kaitsel pole küllalt aktiivne.

Palgaraamatu kõrval vajaksid kontrollimist ka töötin g i m u s e d. Tööstuslikus käitises jälgitakse suure hoolega, et peetaks kinni tööajast, tervishoidlikest nõuetest, palgamaksu tähtaegadest jne. Ka põllumajanduses väärivad need küsimused tähelepanu. Loomulikult ei saa

seal nõuda nii piinlikku töökaitsese eeskirjade respektierimist, kui tööstuses, kuid seaduse sätete

olulist ja jämedat rikkumist

peaks ometigi jälgitama ja ka karistatama. On päris kindel, et väga suur osa taludest ei pea kinni Põllutöölise seaduses ettenähtud öö- ja söögivaheaegadest, erakorralisest tööst, allealiste kasutamisest, korteri- ja toidutingimustest jne. Asutised, kellele ülesandeks tehtud vastavate eeskirjade täitmise järelevalve, ei tohiks aga neid asjaolusid jätta tähelepanemata. Vastasel korral pole ühelgi seadusel suuremat mõtet ja sotsiaalne progress läheb meil, vähemalt maad puutuvas osas, edasi peagu teosammul.

Eeltoodud asjaolude äramärgimisega tahab maatööliskond juhtida tähelepanu sotsiaalse kaitsese lünklikkusele põllumajandusliku töösuhte alal. Siin peaks leitama võimalusi järelevalve tõhusamaks muutmiseks. Kui tööinspeksiooni ametnikud teostavad maal ringreise viljapekusmasinate ja teiste seadeldiste ülevaatuks, siis tuleks ühtlasi kontrollida, kas selles või teises talus, kus ringsõidul peatutakse või millest möödutakse, ka Põllutöölise seaduse eeskirju austatakse või ei tunta seal neid veel üldse. Selle kõrval peaks aeg-ajalt külastatama ka neid talundeid, kus palgalisi rohkem kasutatakse, et selgitada, kuidas neis olukord. Kui seadusest üleastujaid vahetevahel korrale kutsutakse, siis hakkavad pika-peale nii nemad kui teisedki pühendama tähelepanu ka töökaitselisele eeskirjade respektierimisele. Ja töölislikonnas süveneks siis teadmine, et järelevalveinstantid pole neid hoopis unustanud.

Masinate küsimus väiketalus vajab lahendust

Väiketalundite konsulent J. Utno.

Seni on meie väiketalud põllumajanduslike masinate ja riistadega varustatud märksa nõrgemalt kui suuremad talud. Masinad on hinnalt kallid ja maa-alad väikesed, mis tunduvalt raskendavad nende kasutamist. On nagu endastmõistetav, et väikemaapidajad peavad heina ja vilja koristama käsivikatiga või sirbiga, seemendamata

põllu kas puuäkkega või heal juhul ka vedruäkkega, kuna teiste paremate masinate saamisest pole saadud unistadagi.

Kui arvestada kõik need töötunnid, mis säärase primitiivsete töömeetodite juures asjata lähevad kaotsi, — siis on need küll päris aukartustäratavad. Nende kasulikult rakendamiseks võiks meie rahvama-

jandusele luua suuri väärtusi. Praeguse olukorra juures peavad väga paljud väiketalupeidajad käsitsi töötades põõslikul heinamaal kallid suvised päevad kõik ära raiskama lehma-lamba heina koristamisega. Nii mööduvad päevad, mööduvad suved, mööduvad isegi inimpõlved väikese viljakuse tähe all ja kaugemale ei jõuta. Oleks võimalik tööd sooritada kiiremalt, saaks vabanevat aega kasutada kas oma majapidamise paremale järjele tõstmiseks, kohendamiseks, investeerimiseks või välja tööle minna raha eest. Meie tööjõu reservid leiaksid siis palju paremat kasutust.

Nii ei tohi aga enam kesta. Ka väiketalu peavad saama osa tänapäeva kultuurist ja tsivilisatsioonist.

Siin astub väikemaapidajale abiks masin. Masina abil võime enamuse põllumajanduslikke töid viia läbi märksa kiiremalt. Näiteks käsitsi kulub meil ühe hektaari keskmise heina niitmiseks keskmiselt 25 mehetöötundi, ühehobuse niidumasina abil teeme selle 4 tunniga, kahehobuse masina abil 3 tunniga, loorehaga võtame ha loogu 2 tunniga, käsitsi aga läheb 10 tundi. Reaskülvaža ühele hobusele, mille laius 1 m, külvab 1 ha 4 tunniga, töö on palju parem kui laialt külvil jne. Masinate abil teeme seega töö mitte üksi 4—6 korda kiiremalt, vaid ka töö viljakus on palju suurem ja selletõttu on suuremad ka saagid.

Masinate kasutamiseks on küll tarvis mõningaid eeldusi. Nii peab masinaga niitmiseks heinamaa olema puhas kividest ja kändudest. On harilik nähe, et kui masinat ei ole, ei olda ka heinamaade korraldamisest palju huvitatud. Tekib aga tallu masin, siis leitakse ka võimalusi heinamaade harimiseks ja mõneaastase püsiva töö järele saadakse juba enamik heinamaid koristada masinaga. Maade kultiveerimisel antakse uudismaade preemiat, seda peaks masinatööle eelduste loomiseks ära kasutama. Ka põllud vajavad masinaga töötamisel kividest puhastamist.

Millised masinad väiketalusse?

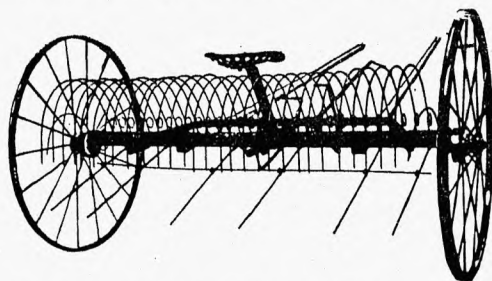
See küsimus kerkib seal, kus eeldused juba olemas. Esijoones tekib vajadus küll niidumasina järele, et kiirustada heinatööd ja saada varemalt koristades paremat heina. Neid on ühele ja kahele hobusele, kumba valida? — See ripub palju hobusejõu olemasolust. Senistel andmetel ühehobuse masinad on töötanud võrdlemisi heade tagajärgedega. Nad ei ole ühele hobusele liiga rasked, eriti veel uuemad kuulaaagritel töötavad masinad. Raskepoolsed on need ainult pehmetel uudismaadel, kus

rattad vajuvad pehmesse pinda ja hobusel kulub palju jõudu masina vedamiseks. Kõval põllumaal töötamisel on nad võrdlemisi kerged. Ühehobuse-masinale saab hõlpsasti panna külge ka viljalõike-aparaati, nii et niidumasinat ostes on lahendatud ühtlasi ka viljalõikamise küsimus. Kuid viljalõikeaparaati on kõige kasulikum valmistada kodus või külasepa juures, millega saadakse sama hea aparaat enam kui kaks korda odavamalt, sest müügil olevad viljalõikeaparaadid on liiga kallid.

Andmed ühehobuse õlivanniga niidumasina omaduste kohta oleksid järgmised: kaal ca 300 kg, kaare laius 3½ jalga, jõuab niita keskmiselt, kui hobune liiguks vedades 4 km tunnis (1 km 15 minutiga) ja nurrakadel pööretele ning masina õlitamisele kuluks umbes ⅓ kogu ajast — 1 ha 4 tunniga, või 10-tunnise tööpäeva juures 2½ hektaari, seega söögivahes 1 ha heina. Kahehobuse niidumasina kohta oleks samad andmed vastavalt: kaal 340 kg, laius 4,5 jalga, niidab 10 tunniga 3,3 ha või 1 ha kolme tunniga. Esimese hind vene masinatele, mis märtsis kohale jõudnud, on kr. 310.—, teisel kr. 340.—, ilma õlivannita kr. 280.—. Teiste välismaa masinate kohta hinnad puuduvad.

Ühehobuse niidumasin on meie teada tarvitusel isegi paljudes keskmistes taludes ja sellega ollakse väga rahul. Eriti kiidetakse seda masinat metsaheina niitmisel, kus ühehobuse masinaga olla puude ja põõsaste vahel palju parem niita, sest sellega on käänamised ümber põõsaste palju hõlpsamad, kuna kahehobuse masinal jääb tiisel takistuseks ette.

Looreha oleks järgmine hädavajalik töökiirendamise riist. Neid on praegu ETK-l kolme tüüpi: 1) 6½ jalga lai, piide arv 28 + 2 küljepiidi, 2) 8 jalga lai, 30 + 2 piidi ja 3) 8 jalga lai, 34 + 2 küljepiidi. Hinnad oleksid praegu vastavalt 170 kr., 175 kr. ja 180 kr. Valikul tuleks eelistada kitsama piide vahedega reha, mis teeb puhtama töö, mis eriti on vaja silmas pidada juhul, kui

Looreha teeb töö ära viis korda kiiremini.

tuleb loogutada ka metsaheina. Viimase loo võtavad kitsade piidega rehade pea täiesti puhtaks, kuna harvade piidega ka kaks korda üle riisudes ei saa puhast tööd. Loo-rehaga kulub hektaari loo võtmiseks aega 2 tundi, käsitsi vajatakse selleks 10 tuundi. Kiirus seega 5 korda suurem.

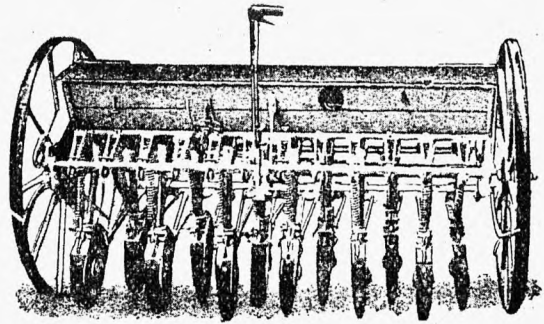
Reaskülvimasinad väiketaludes on senini töötanud väga vähe. Kuid seal, kus kasvatatakse vilja, tuleb paratamata ka sellele pöörata senisest suuremat tähelepanu. Reaskülv on kasulikum laialtkülvist kõigepealt sellepoolest, et seemendustööd on võimalik teha kiirelt valmis. Nii võib ühehobuse 7-realise masinaga külvata 1 ha 4 tunniga. Teiseks pannakse seeme kõik korralikult ja ühesuguselt maasse, idanemisvõimelised seemned idanevad kõik ja saavutatakse sellega tuntavat seemne kokkuhoidu. Harilikult on seemne kokkuhoidu ha kohta kuni 30 kg. Laialtkülvil jääb see osa seemnest mullast välja, kus hävineb kasutult. Ka on orast võimalik umbrohutõrjeks kergelt äestada, ilma et oleks karta seemne väljakiskumist. Lõpuks on reaskülvi juures ka saadig kõrgemad.

Kõigil neil põhjusil peaks ka väikemaapidajad katsuma oma külvit teostada reaskülvi viisil.

Reaskülvajad on ühele ja enam hobusele, sõrgadega-sahkadega ja taldrikutega. Sahkadega masinaga saab külvata puhtale, haritud mullale, kuna taldrikutega on võimalik külvata võrdlemisi halvasti haritud maa, kus on juurumprohtu, puujuurikaid, värsket sõnnik jne. On põllul palju väikeleid lahtisi rusikasuuruseid kive või palju pae-klibusid, siis on kohasem sahkadega masin, sest sahad lükkavad kivid kõrvale, taldrik võib aga üle kivi minnes seemne jätta maa peale.

Taldrikutega masin on raskem vedada. Nii veab üks hobune hõlpsasti 9-realise reaskülva, kuna taldrikutega läheb samasugune juba raskeks. Harilikult on ühehobusemasinad sahkadega 7- ja 9-realsed, taldrikutega ainult 7 reaga. Praegused hinnad Lellepi masinatel on: sahkadega 7 reaga 310 kr., 9 reaga 330 kr., taldrikutega 390 krooni.

Reaskülvimasin võib teenida õige mitut väiketalu. Kui näiteks väiketalus läheb suvilja alla 2 ha, siis võib selle töö sooritada 8 tunniga ehk 2 söögivahega. Järelikult — külvimasinat ei tohiks küll soetada vähem kui 5 talu kohta ühiselt. Kuna osa vilja külvatakse aga varem (suinuis, varasem kaer), osa aga hiljem (oder), siis võiks masin teenida tegelikult veelgi laialdasemat ringkon-

... reaskülvimasin, mille ühiskasutamist väiketalundis tuleb õhutada.

da, millega masina ost oleks odavam ja masin leiaks rohkem tööd.

Laialtkülvi masinal tänapäeval enam suurt mõtet ei ole, seda küll ei ühiselt ega üksikult ei maksaks osta. Kui tahetakse laialtkülvi, siis võiks seda teha käsitsigi.

Hooajaga seotud riistadest tuleksid kõne alla veel aiaprits, kuid nende soetamiseks on aiaringide kaudu teatavad soodustused maksma pandud, mikspärast neid siin praegu ei puuduta. Kuid mis väga hästi võiks ühiselt kasutada, oleks heina-seemne käsikülvimasin, milline on võrdlemisi odav, maksab vähe üle 10 kr. ja millega võib külvata 1 ha umbes 2 tunniga, samuti juurvilja külvimasin-planeet, millega 1 ha külv nõuab aega 5—6 tundi.

Mittehooajalistest masinatest võiksid leida laialdast ühiskasutamist väiketalundis sorteerimismasin, siis hekslimasin, viljaseemne puhtimisaparaat, kannujuurimise masin, hekslimasin jne.

Mis puutub suurematesse masinatesse, nagu traktorid, rehepeksumasinad, siis neid on meil olemas enam-vähem vajaduste kohaselt, ja kui esimestest ehk ongi puudus, siis luuakse juurde uusi traktorijaamu. Kartulivõtmise- ja viljakoristamise masinate järele väiketaludes esialgselt on vajadus väiksem.

Masinate soetamine

on, arvesse võttes väiketalude väheseid rahalisi võimalusi ja masinate lühikest tööhooaega võrdlemisi raske. Erilisi odavahinalisi väikepõllumehe masinaid senini pole ka suudetud konstrueerida. Jääb üle

muretseda masinaid ühiselt.

Välismaade väikemaapidajate kogemused näitavad, et see on ainuke lahendustee. Nii on Soome väikemaapidajate ühingute tekkimisel olnud just masinate ühiskasutamine

suuremaks tõukejõuks ja pea kõik ühinged on varustatud oma kandejõu kohaselt suurema- või vähemaarvulise põllutöömasinate pargiga, alates lihtsast juurvilja vaheltharijast ja lõpetades moodsa traktoriga ja peksugarnituuriga. Samuti on lugu ka Taanis ja Rootsis.

Meil on senini masinaid soetatud peamiselt kahel viisil: 1) masina ostavad jõukamad eraisikud, kes neid annavad naabreile kasutada kokkuleppel kas tasu eest või teisi ja 2) masin ostetakse ühiselt omavahel hästi läbisääjate mõne naabri peale ja kasutatakse ühiselt.

Ka väiketaluks võiksid need moodused jääda edasi. Kuid silmas pidades, et väiketaluks masin peaks teenima võimalikult laialdasemaid majapidamiste üksusi, peaksid meil tekkima masinakasutajate ringid, millel liikmeid ei tohiks olla mitte alla kolme. Esiolgu peaksid tekkima need ringid olemasolevate ühingute juurde ja peamiselt ühingu liikmeist, kellele ühing püüab võimaluste piires hankida ka vajalikku ja võimalikku toetust Põllutöökomis-

teeriumilt, Maatööliste ja Väikemaapidajate Kojalt, mõnedelt ühistegelistel asutistelt jne.

Paikades, kus ühinged puuduvad, võidakse kutsuda neid ellu asjasthuvitatute poolt, silmas pidades, et ühinged saavad teha ka muud võrdlemisi suurt põllumajandus-kultuurilist tööd. Kus aga ühingutest ei saa asja, seal peaks loodama masinakasutajate ringe asjasthuvitatud väikemaapidajate endi poolt. Sel korral kuuluksid muretses põllutööriistad ühisomandusena ringi liikmeile ja nende kasutamine toimuks omavalhelise kokkuleppe järgi.

Olgugi, et aeg on raske, ei tohiks jätta unarusse paremat töökorraldust väiketaluks. Siin peavad väikemaapidajad ise kätte võtma ja kaaluma, kuidas saaks kasutada oma maalappidel tehnika saavutusi. Mis ühele käib üle jõu, see on sageli võimalik ühiselt. Tarbekorral tuleb nõutada Maatöökomisjoni poolt soodustatud laenu põllutöömasinate ja riistade muretsmiseks ja oma kutseesinduse — Maatööliste ja Väikemaapidajate Kojaga — kaudu ka toetust Põllutöökomisjoni teeriumist.

Veel uusi talusid väljaandmisele

Lisaks Kojaga Teataja käesoleva aastakäigu esimeses numbris toodud talundeile annab Asundusamet Asundusseaduse alusel soovijaile tänava asumiseks välja veel järgmised asunduskohad:

Harju Maa-ameti piirkonnas:

1. Hagudi as.: a) kultuurmaatalu nr. 24 — 27 ha ja b) maatööliskoha nr. 73 — 1,35 ha, Rapla vallas, Hagudi jaamast 1 km ja lähemast koolist 1 km.
2. Vasalemma as. uudismaatalu (niit) nr. 117 22 ha, Vasalemma jaamast 4 km ja lähemast koolist 1 km.
3. Kohila aleviku ehituskrunt nr. 71 — 0,35 ha.
4. Rahkama as. uudismaatalud (niit ja metsam.) suurusega 16,5—21,0 ha nr. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 17 ja 18, Järvakandi vallas, Kõnnu jaamast ca 9 km ja lähemast koolist 5 km.
5. Paasiku as. uudismaatalu (metsam.) nr. 47 — 15,6 ha, Anija vallas, Kehra jaamast ca 3 km.
6. Eniste as. uudismaatalu nr. 57 — 19 ha, Martna vallas, Haapsalust 30 km ja lähemast koolist 2 km.

7. Patsu as. uudismaatalud (kuivendat. madal-soo) suurusega 13—33 ha nr. 23, 24, 26, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 79, 14, 42 ja 48, Kullamaa ja Martna vallas, Palivere jaamast ca 20 km ja lähemast koolist 4 km. Kohad hoonest. Asunduse ameti poolt, välja arvatud nr. 14 (vanad hooned ja 1 ha põldu), 42 ja 48 (ca 4 ha põldu).

8. Murumetsa as. uudismaatalu (metsam.) suurusega 16—17 ha nr. 41, 42 ja 47. Kõrgesaare vallas, Hiiumaal, Kärkla linnast ca 26 km ja lähemast koolist 3 km.

9. Uue-Valkse as. hoonestatud kultuurmaatalu nr. 99 — 30 ha, Piirsalu vallas, Risti jaamast 11 km ja lähemast koolist 5 km.

Saaremaa Maa-ameti piirkonnas:

10. Järvemetsa as. uudismaatalu (metsam.) nr. 7 — 13,5 ha, Torgu vallas, Kuressaarest ca 46 km ja lähemast koolist 5 km.

11. Järvesoo as. uudismaatalu (madal-soo ja niit) nr. 191 — 20 ha, Lümanda vallas, Kuressaarest ca 26 km ja lähemast koolist 4 km.

12. Laimjala as. eluasemekohad (põld) nr. 61 — 0,93 ha ja nr. 68 — 0,67 ha, Laimjala vallas, Kuressaarest 42 km.

Pärnu Maa-ameti piirkonnas:

13. Kilksama as. (metsam. ja niit): a) uudismaatalud suurusega 13—20 ha nr. 284, 299, 300, 301, 303, 318—322, b) sepakoht nr. 281 — 6,4 ha, c) puusepakoht nr. 280 — 5,8 ha ja d) maakaupluse koht nr. 282 — 4,9 ha. Kõik krundid hoonest. Asundus-ameti poolt ja need asuvad Sauga vallas, Pärnust ca 12 km kaugusel.

14. Saarde as. (niit ja metsam.): a) uudismaatalud suurusega 20—24 ha, nr. 9, 37, 56, 288, 298 ja b) maatööliskoht nr. 60—7,5 ha, Tali vallas, Kilingi-Nõmme linnast 25 km ja lähemast koolist 5 km.

15. Uuli as. uudismaatalu nr. 171 — 26 ha, Tahkuranna vallas, Pärnust 30 km ja lähemast koolist 4 km.

16. Viruna as. uudismaatalu (kuivendatud madaloo ja niit, põldu 4 ha) nr. 386 — 24 ha. Tõstamaa vallas, Lihulast ca 30 km ja lähemast koolist 5 km.

17. Virtsu as. kalurikohad (niit ja karjamaa) suurusega 2—3,5 ha, nr. 98, 101, 102, 108 ja 109, Virtsu sadama ja jaama juures, lähem kool 7 km.

Viru Maa-ameti piirkonnas:

18. Peresaare as. uudismaatalud (metsam.) suurusega 12—27 ha, nr. 13, 29-a, 31, 32, 33, 90, 115, 116 ja 117, Tudulinna vallas, Peresaare jaama juures, kool samas as. Kohad hoonestatakse Asundus-ameti poolt.

19. Hirmuse as. uudismaatalu (metsam.) nr. 151 — 11 ha, Maidla vallas, Hirmuse jaama juures.

20. Ust-Zerdjanka as. uudismaatalud (metsam.) nr. 2 — 16 ha ja 4—18 ha, Piiri vallas, Ust-Zerdjanka sad. 1,5 km.

21. Varenurme as. tööstustööliskrundid (metsam.) 0,20—1,85 ha suurused, nr. 146, 157, 159, 172, 176, 480, 481, 482, 483, 484 ja 485, Erra vallas, Kiviõli jaamast ca 2 km. Krundid kuuluvad väljaandmisele asumishuvilistele A.-s. Eesti Kiviõli tööstustöölistele.

22. Kohtla-Nõmme as. tööstustööliskrundid (metsam.) nr. 183 — 1,95 ha ja nr. 237 — 1,65 ha, Kohtla vallas, Kohtla jaamast ca 4 km. Kuuluvad väljaandmisele asumishuvilistele New Consolidated Gold Fields'i põlevkivitööstuse töölistele.

Tartu Maa-ameti piirkonnas:

23. Karulaane as. uudismaatalu (metsamaa, 1 ha põldu) nr. 61 — 21,5 ha, Laeva vallas, Laeva alevikust ca 4 km ja lähemast koolist ca 2 km.

Hoonestamata kruntidele vajalikkude ehituste püstitamiseks on võimalik asujatel saada ehituslaenu.

Kruntide soovijatel, kes vastavad nõuetele, mis on ette nähtud As. seaduse § 7 ja 24 all (SK 1939, XI, 3, 17) ning As. seaduse teost. määruses (RT 112, 1939, §§ 31, 32), tuleb esineda tempelmaksustatud avaldusega hiljemalt 10. aprilliks k. a. vastava piirkonna maa-ametile, juurde lisades avaldusele kohaliku vallavalitsuse tunnistuse perekonnaseisu, varanduse ja tööoskuse kohta. Ülaltähendatud nõuded, millele soovijad peavad vastama, on lähemalt kirjeldatud Koja Teatajas nr. 1 k. a. lk. 23.

Lähemaid teateid kruntide väljaandmise tingimuste ja asukohtade üle saab igast Maa-ametist või Põllutööministeeriumi Asundus-ametist, Tallinn, Lai 39/41.

Varavahekorrad muutmisele

Uus tsiviilseadustik toob suuri muutusi abielupoolte varavahekordadesse.

Praegu on Riigivolikogus läbivaatamisel uue Tsiviilseadustiku eelnõu. See toob suuri muutusi senistesse eraõiguslikkudeesse tõekspidamistesse. Eriti põhjalikult muutuvad Tsiviilseadustiku jõusseastumisel abielupoolte varavahekorrad. Vaatame neid muudatusi siinkohal pisut lähemalt.

Praeguse seaduse järgi on abielus esikohal mees ja tema tahe. Mees on naise eestkostja, nõuandja ja abieluline assistent. Mees määrab perekonna asukoha. Laste kasvatamisel on tal otsustav sõna. Mehe ülevõim ilmneb eriti aga naise vara

valitsemisel. Mees valitseb piiramatult naise vara; ainult naise kinnisvaru ei või ta võõrandada ega pantida naise nõusolekuta. Naine võib ilma mehe nõusolekuta valitseda ainult oma eri vara, s. o. vara, mis ta abiellu kaasa toonud jne.

Tsiviilseadustik võtab abikaasade varavahekordade korraldamisel aluseks Ungaris teostatud varasoetuse süsteemi. Varasoetuse puhul jäävad igale abikaasale, olenemata teisest abikaasast, alale kõik õigused kogu oma vara kohta. Mees pole seal enam ainumäärav nagu nüüd. Üks abikaasa võib aga

seejuures anda oma vara teisele valitse-
da, kuid valitseva vara puhastulu võib sel
juhul kasutada ainult abielulise kooselu
ülalpidamise kuludeks. Kumbki abikaasa
vastutab edaspidi ise oma võlgade eest,
mis ta teinud kas enne abielumist või
abielu kestelgi.

Varasoetuse vahekord võib lõppeda
mitmel põhjusel. Üks abikaasa võib näi-
teks seda nõuda siis, kui teine ei täida
korralikult oma kohuseid abielukulude
katmisel, või on võlgadega üle koorma-
tud jne. Soetisvahekord lõpeb loomulikult
ka siis, kui abielu ise lõpeb.

Varasoetuse vahekorra lõppemisel on
kummalgi abikaasal õigus nõuda teiselt
abikaasalt pool osa sellest, mis
teise abikaasa varas on soetisvara,
kui abielu on lastega, ja üks kolm andi-
k soetisvarast, kui abielus lapsi pole
sündinud.

Aga mida loeb seadustik soetisvaraks?
— Selle eraldamine pole sugugi lihtne.
Kui abikaasa koguvara puhastväärtu-
tusest arvata maha tema põhivara
puhasväärtus, siis see jääk ongi soetis-
vara. Ühe sõnaga — abikaasa vara ko-
gusummast tuleb lahutada põhivara. Vii-
mase moodustab aga: 1) abiellu toodud

vara, 2) see vara, mis abielulepinguga
tunnistatud põhivara hulka ja 3) vara,
mis abikaasa on omandanud mõne põhi-
vara hulka kuuluva õiguse alusel. Kogu-
vara puhasväärtus aga saadakse siis, kui
terve vara väärtusest arvatakse maha
kõik võlad, põhivara puhasväärtus aga
siis, kui põhivara väärtusest eraldatakse
kõik abikaasa kohustused, põhivara
koormatised jne. Väga üldsõnaliselt öel-
dud on soetisvara seega tavaliselt see va-
ra, mida üks või teine abielupool oman-
danud abielu kestel.

Soetisvara jagamist ja oma osa kätte-
saamist võib abikaasa nõuda ainult vara-
soetuse vahekorra lõppemisel.

Tuleb veel tähendada, et abikaasad ei
tarvitse alati sugugi elada selle keeruka
varasoetuse vahekorra alusel. Abielule-
pinguga võib varavahekordi korraldada
ka teisiti, kas varauhendusel (kogu vara,
mis kuulus abikaasadele abi-
elu sõlmimisel ja mille kumbki omandab
abielu kestel — liidetakse siin ühiseks
abieluvaraks) või varauhisesena
(siin kogu abikaasade vara muutub ühi-
seks varaks) või varalahususel alu-
sel, kus kummagil abikaasal jäävad alale
õigused oma varale.

Põllutöölise premeerimine jätkub tänavugi

Premeerimisetpanekud tehakse juba 1. aprilliks

Möödunud sügisel teostus esmakordselt
vanemate põllutöölise hindamine, kusjuu-
res riigi summadest määrati 400 tööli-
sele üle maa esimese järgu preemia igaühele
60 kr. sularahas. Peale selle pandi mõned
lasterohkemad töölis perekonnad ette tööli-
koha või asundustalu saamiseks.

Ka tänavu jätkatakse tublimate põllutö-
liste teenete tunnustamist. Riigi eelarvesse
on käesolevaks aastaks selleks otstarbeks
võetud sisse ka vastav summa — nimelt
25.000 kr., milline jaotatakse preemiateks
läinud aasta eeskujul.

1. Keda võib esitada preemia saajaks.

Vastavate juhendite kohaselt, mis kinni-
tatud Põllutööministri poolt, võib preemia
saajaks üldse esitada neid põllutöölisi, kes
on töötanud kõigiti hoolsalt ja korralikult
järjest ühes ning samas majapidamises vä-
hemalt 5 aastat või kahes majapidamises

kokku vähemalt 8 aastat, kusjuures ei ar-
vestata teenitud aega enne tööli-
se 18. eluaastat. Seejuures võib arvata 1. järgu
preemia vääriliseks neid tööli-
si, kes töötanud samas majapidamises jär-
jest vähemalt 12 a. või kuni kolmes eri majapi-
damises kokku vähemalt 15 a. Teise järgu
preemiat võib anda neile, kellel vastavad
teenistusaastad on vähemalt 8 ja 12. Kol-
mandasse järku — s. o. madalamale
preemiale võib panna ette aga kõiki neid,
kes vastavad ülaltähendatud premeerimise
alammääradele, — seega kellel on teenitud
vähemalt 5 või 8 aastat.

Et aga seesuguseid põllutöölisi, kes vas-
tavad premeerimise tingimustele, on praegu
tuhandeid, siis ei saa summade vähesuse
tõttu kõiki neid ühekorruga tunnustamiseks
ette panna. Muist peab jääma järgnevateks
aastateks. Et seda valikut oleks kergem läbi
viia, selleks Põllutööminister määrab igal

aastal kandidaatide arvu, mida iga konvent võib esitada tunnustamiseks. Möödunud aastal oli selleks arvuks üle riigi ainult 750 kandidaati.

2. Kes teeb premeerimisettepaneku?

Seesuguse ettepaneku teeb peremees või majapidamise juhataja. Selleks täidab ta erilise teatelehe ja esitab selle hiljemalt 1. aprilliks põllumeeste konvendi juhatusel. Viimane vaatab ettepanekud läbi ja esitab need, mille rahuldamis peab ta esijoones õigustatuks ja soovitavaks, hiljemalt 15. aprilliks Põllutöökojale. Ühtlasi on konvendi juhatusel õigus ka omal algatusel esitada premeerimisettepanekuid, kui peremees mingisugusel põhjusel seda pole teinud.

Põllutöökojast lähevad kõik premeerimisesitised edasi Põllutöoministeeriumi, kus lõpuliku sõna ütleb 3-liikmeline komisjon, mille esimeheks on ministeeriumi esindaja ja liikmeteks üks Põllutöökoja ning üks Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja esindaja. On see komisjon otsuse teinud, asutakse preemiasummade väljajagamisele. See peab sündima hiljemalt 1. novembriks.

3. Preemia suurus

Juhendite järgi on 1. järgu preemiaks kuni 100 kr. sularahas, 2. järgu preemiaks kuni 50 kr. ja 3. järgus kuni 20 kr. Peale selle antakse igale preemiasaajale vastav diplom. Tegelikult anti aga 1939. a. välja ainult 1. järgu preemiaid, sest kandidaate oli väga palju, kusjuures, nagu juba tähendatud, preemia ei küündinud ettenähtud ülemmäärani, vaid oli ainult 60 kr. Ka tänavugi ei ole loota, et olukord kujuneks palju teisiti. Alles siis, kui kõik need, kellel juba praegu õigus preemiale, on rahuldatud, saab täpsemalt pidada kinni vastavatest juhenditest.

Eriti hoolsaid ja korralikke põllutöölisi, kes on saanud 1. järgu preemia ja kellel on vähemalt 5 last, võib premeerimise komisjon esitada Asundusametile kandidaadiks kas asundustalu või tööliskoha saamiseks. Seejuures asundustalu on normaalkoha suurune, tööliskoht aga umbes 1 ha pindalaga, kuhu riik ehitab omalt poolt peale ka ajakohase elamu ja loomaruumid. Nii asundustalu kui tööliskoha saamiseks peab aga premeeritu ise komisjonile soovi avaldama.

4. Missugused andmed tähendatakse premeerimisettepanekus?

Vastav ettepanek (teateleht) sisaldab kõigepealt andmeid talupidaja enda kohta. Siis märgitakse preemiakandidaadiks ette pandava töölise perekonnanimi, nimi ja isanimi, perekonnaseis, laste arv, abikaasa ja laste nimed, vanus ja mis alal abikaasa ja lapsed töötavad. Edasi tuleb küsimusi selle kohta, kui kaua tööline on pidevalt just selles talus töötanud, mis tööd ta teeb, palju saab palka (rahus ja natuuras eraldi) ja missugust põllumajanduslikku inventari on töölisel endal olemas. Järgnevalt loetakse üles need talud, kus tööline varem töötanud ühes teenistusaja tähendamisega. Veel tuleb panna kirja, kas tööline on peremehega sugulane ja kuidas. Teateleht lõpeb küsimusega, kuidas peremees on rahul töölise tööoskuse ja korralikkusega ning kas tööline on võimeline iseseisvalt tööd tegema. Alla kirjutab peremees või majapidamise juhataja üksi.

Tuleb tähendada, et tänavu on premeerimise ettepaneku formular veidi täpsem ja võimaldab ka paremat ja erapooletumat hindamist kui möödunud aastal, kus see oli enam kui primitiivne.

5. Eksiarvamiste ärahoidmiseks

Möödunud aastal tekitas põllutöölise premeerimine mitmel pool nurinat. Peamiselt heideti tööliste poolt ette, et olevat antud preemiat vanadele tudidele, kes enam aastaid pole teinud põllutööd, peremeeste sugulastele või manulistele, ainult konvendiliikmete palgalistele jne. Ka jäetud premeerimise alt välja osa riigimõisaid. Nii oli Mooste riigimõisas Võrumaal tervelt 10 töölist teeninud 16—30 aastat samas mõisas, kuid ühtegi neist ei esitatud kandidaadiks jne.

Tänavu peaks vähemalt enamus neist väärsammudest jääma kõrvale. Et eeskirjadest täpselt kinni peetaks, selleks peaksid aga ka töölised ise kaasa aitama. See kaasa võib seisneda esijoones selles, et kõigist väärnähetest, mis premeerimisel kohapeal ilmnevad, teatatakse oma kutseesindusele — Maatöölise ja Väikemaapidajate Kojale — kes oma esindaja kaudu premeerimiskomisjonis juhiks neile tähelepanu.

Lõpuks mainitagu, et ühte viisi alluvad premeerimisele kõik põllutöölised, teinugi nad riigimõisas või kutsekoolide talundeis, sakslaste mõisus, linna, ülikooli või maavalitsuse mõisades, eraorganisatsioonide või eraisikute talundeis. Ja premeerimise kordki on kõigi nende tööliste suhtes ühesugune.

Sõja ajal küülikupidamine vajab enam tähelepanu!

Agr. A. Alvet.

Põllutöökoja karusloomakasvat. eriteadlane.

Küülikute (kodujäneste) pidamise arendamise ja levitamise küsimus on seisnud juba aastaid päevakorras, kuid ei ole kahjuks senini nihkunud paigast. Küülikute kasvatajate arv on iga aastaga vähenenud, samuti ka suguloomade seis. Mitmel korral on küülikupidamise edendamise küsimus olnud arutusel vastavates ametasutustes, kuid edasi selle ala arendamises ei ole jõutud.

Mis on olnud nendeks põhjusteks, et küülikupidamine ei ole senini saanud eluõigust meie väikekoduloomade peres?

Selleks olgu mõnesõnaline ülevaade meie küülikupidamise arengust senini üldse.

Küülikuid hakati meil pidama õieti maailmasõja eelaastail. Ta levis õige rohkesti maailmasõja lõpppäevil. Eriti palju peeti küülikuid okupatsiooniajal. Vaevalt esines talu või alevites ja linnades maja, kus ei oleks peetud küülikuid. Muidugi jättis tolleaegne küülikupidamine soovida. Taludes peeti neid poolmetsikult ja tihti vabalt õuedel. Küülikud pesitsesid aitade, kuuride all ja pääsesid sealt aedadesse ja põldudele kahjustama. Niikaua kui küülik oli tarvilik loom talus, lepiti tema kahjustustega ja lasti tal vabalt edasi elada. Andis küülik tol ajal, mil eriti puudus oli liha ja rasvainetest, ju väärtuslikku aseainet küüliku-liha näol.

Vabariigi algaastail, olude ning majanduselu normaalseks kujunemisel, hakkas küülikupidamine vähenema ja vähenema. On ju küülik vabalt lahtiselt talu õues elades suur kahjustaja aedades ja põldudel. Ja nii tuli ta kui kahjur hävitamisele. Küülikute arvu ja tema vähenemise kiiruse kohta puuduvad meil andmed, kuid kaudselt võib siin aga järeldusi teha küüliku nahkade väljaveo üle.

Kuni 1928. aastani eksporteeriti Eestist küüliku nahku, hilisemal aastail aga on neid ainult sisse veetud. Ka 1928. a. oli ekspordi kogus juba õige väikseks jäänud, kuna varematal aastatel väljaveetavad kogused tunduvamalt olid suuremad. Hilisematel aastatel ei ole aga küülikunahku üldse välja veetud, ning küülikute pidamine järjekindlalt vähenenud.

Mis oli selle põhjuseks, et küülikute kasvatamine, mis meil kord laialt levinenud

oli, siis tagasi läks? Kas oli siin põhjuseks ebaratsionaalne pidamine või teised nähted? Kindlasti täiesti ilma mõjuta ei olnud ka pidamiseviis, kuid peapõhjuseks oli turu ja tarbimise küsimus. Peeti küülikut sõja ajal peamiselt lihaloomeks, karusnahk oli kõrvalsaadus. Liha ja rasvainetest oli puudus eriti okupatsiooni ajal. Vabariigi algaastail oli liha ja lihasaaduste hinnad kõrged ja siis peeti küülikuid, kelle pidamine odav, kes suure sigivusega, kiire kasvuga ja maitsva lihaga, kui lihaloome. Kuid varsti sündis lihahindades langus ja küülik kaotas oma tähtsa koha lihatootjana.

Tarvitajad hakkasid küüliku liha põlgama, kui teist liha turul külluses oli ja hinnalt odav.

Teine saadus, mida küülik toodab, on karusnahk. Senini, kui küülikut peeti lihaloomeks, oli karusnahk kõrvalise tähtsusega ja tema peale ei pandud rõhku. Küülik kaotades oma tähtsuse lihaloomeks, püüti veel tema tähtsust karusnahaloomeks rõhutada.

1939. a. Põllutööministeeriumi poolt kokukutsutud vastavate küülikukasvatuse asjatundjate koosolek andis uue suuna küülikupidamisele ja tunnustas kohasemaks need küülikutõud, kes head ja nõuetavat karusnahka annaksid.

Seega oli allarõhutatud küüliku kui karusnahatootja tähtsus.

Kuid ei päästnud meie küülikukasvatust ka see suund. Põhjuseks oli siin karusnaha kaubanduse korraldamatus ja eriti veel see, et küüliku nahku lubati sisse vedada ilma tollita.

Meie küülikupidajad ei suutnud välismaa nahkadega võistelda ja järgmiseil põhjuseil.

Lääne-Euroopas, kust küüliku nahku impoorteeriti, peetakse küülikuid edasi lihaloomeks, ning nahk on kõrvalsaadus. Nii nagu on meil lugu tapavasikatega. Liha peasaadus, nahk kõrvalprodukt. Selletõttu oli võimalik sealt suhteliselt odavamalt osta suuri partiisid küüliku nahku. Küülikunaha hinnad kõikusid sisseveo andmete järgi kr. 1,50—2,50 piirides. Meie küülikukasvatajad ei saanud sedagi hinda kätte. Sest väikeste partiide puhul makseti nahkadest 40—50 senti ja veelgi vähem. Teiseks

meie kaupmeeskond ei võtnud vaevaks kodumaal nahku kokku osta, ega seda tüli näha, kuigi oleks kodumaalt nahad odavamalt osta saanud, vaid telliti suurte kogustena välismaalt. Kodumaal toodetud küüliku nahkadel puudus turg. Turu puudumisel ei ole võimalik toota ja jäi ainuke võimalus küülikuid vähendada ja oma tarbeks pidada.

Viimaseil aastatel hakati enam kasvata-ma villaküülikuid. Kuna karusnaha küülikud peaaegu täiesti kadusid. Villaküüliku-dest peeti peamiselt angoora tõugu valge villaga. Villaküüliku pidamine on tasuv. Ainukeseks takistuseks on aga see, et ei ole kodumaal võimalik küüliku villa ümber-töötada masinatega, vaid seda tuleb kas siis välismaale saata või siis koduste ammu äraproovitud abinõudega — kraaside, voki ja varrastega sooritada.

Viimaseil ajal on aga paranenud olukord ka liha-karusnaha küüliku suhtes.

Siseturul on lihabinnad tunduvalt tõus-nud ja seda tõusu võib veelgi sõja edasi kes-tes karta. Sõdijad pooled hakkavad enam toitaineid nõudma ning sellest paremat hin-da maksma. Meie, eestlased, kes oleme võrd-lemisi suur lihatarvitaja rahvas, hoides kok-ku veise- ja sealiha tarvitust ja seda asen-

dades küüliku lihaga, võime ekspordi ko-gust tõsta ja seega rahvamajanduse seisu-kohalt tähtsat valuutat enam saada.

Kuid teistest küljest ka lihabhindade tõus siseturul peaks õigustama küülikute pida-mist lihaloomeana omatarbeks.

Samuti on soodsad väljavaated ja eeldu-sed küüliku karusnaha turustamiseks sise-turul. Nimelt on võetud käesoleval aastal kõik karusnahad, nende seas ka küüliku karusnahad, litsentsialuste kaupade nime-kirja. Seega on tarvis igakordselt küüliku-nahkade sisseveo puhul eri luba.

On igal riigil püüd sõja ajal vähendada mitteesmajärguliste tarbeainete sissevedu ja püüda ikka rohkem endavarustamise suunas.

Sellega on sõda loonud soodsa aluse meie küülikukasvatusele ja ühtlasi pannud ka kohustuse, tõsta meie küüliku nahkade too-dangu siseturu tarvituse kõrgusele, et meil ei oleks vaja valuutat kulutada karusnah-kaide sisseveole.

Praegu ongi kujunemisel olukord, kus küülikunahkade järele nõudmine järjest suureneb, kuid kaupa ei ole küllaldaselt saa-davad. Meie väikemaapidajad peaksid seda tõsiasja silmas pidama.

Väetuse küsimus väiketaludes käesoleval kevadel

Koja nõunik G. Abel.

Vaatamata raskele ajale peab ka iga väiketalunik juba aegsasti hoolitsema selle eest, et käesoleval aastal toodang ei langeks, vaid hoopis vastupidi — ko-guni suureneks. Seejuures ei pääse keegi mööda väetuse küsimusest. Ilma väetu-seta on igasugune jõupingutus põllu- ja aiasaakide tõstmise alal poolikult tehtud töö.

Nõutaval määral väetamiseks ei piisa aga laudasõnnikust. Loomi on väiketalus vähe ja koduse väetise hulki seetõttu kasin. Tuleb vaadata, kuidas saab võtta appi kunstväetist.

Kunstväetistest on kaalisool ja läm-mastikväetised olnud seni kõige raske-mini kättesaadavad meie põllumehele oma kõrge hinna tõttu, kuna superfos-faadi ja segafosfaadi hinnad on olnud mõõdukamad. Käesoleval aastal on aga

Vabariigi Valitsuse poolt määratud riiklik juurdemaks neile hinna poolest kõige raskemini kättesaadavatele kunstväetiste liikidele, milliseid meil nii vähe tarvitati võrrel-des teiste kõrgemal põllumajandusastmel seisvate riikidega, või võrreldes ka teiste fosforväetiste tarvitamisega.

Nii makstakse käesoleval kevadel kaalisoolale juurde 1,25 kr., nitrofoskale, lubisalpeetrile ja lubiammoonsalpeetrile 1,80 kr. ning väävelhapuammoniaagile 1,75 kr. iga 100 kg kohta.

Seega on kujunenud meil kunstväetiste väikemüügi hinnad Tallinnas järg-misteks (100 kg koti eest):

superfosfaadil	7,50 kr.
kaalisoolal	13,50 „
väävelhapuammoniaagil	16,10 „
lubisalpeetril	15,85 „
lubiammoon.-salpeetril	14,55 „

Kuigi kunstväetiste hinnad on üldiselt tõusnud, võrreldes möödunud aastaga, ei ole nende hinnatõus eeltähendatud juurdemaksude tõttu kuigi suur, välja arvatud vaid superfosfaat, mille hind on tõusnud üle 30% ühe aasta jooksul.

Nii siis pole erilist tarvidust kunstväetiste ostude kokkutõmbamiseks käesoleval kevadelgi, kui vaid leidub võimalusi nende ostmiseks ja kui mullaharimise tööd on viidud läbi otstarbekalt.

Lämmastikväetiste juures on lämmastiku protsent järgmine:

lubisalpeetris	15,5
lubiammonium-salpeetris	16
ja väävelhapuammoniaagis ..	20,6.

Seega siis tuleb puhta lämmastiku kg väävelhapuammoniaagis maksma 78 s., lubiammoonium-salpeetris — 91 senti ja lubisalpeetris 1,02 kr. Järelikult on lämmastik kõige odavam praeguste hindade juures väävelhapuammoniaagis, seejärel lubiammoonium-salpeetris, kuna lubisalpeetris lämmastiku kg tuleb kõige kallim.

Katsete põhjal on kindlaks tehtud, et kartuli ja ka kaera juures annab väävelhapuammoniaak samasuguse efekti nagu lubisalpeeter, kuna teiste viljade juures on väävelhapuammoniaagis lämmastiku toime 5—10% võrra väiksem.

Kuid kõikjal ei saa siiski väävelhapuammoniaaki tarvitada. Nii ei sobi ta rukki ja nisu pealtväetuseks, ehkki mõnel pool seda tehakse.

Suurimat tähelepanu peaksid väikemaapidajad pühendama tänavu

põldheina ja juurvilja väetamisele,

kuna loomade sööt on meil alati olnud valguvaene ja tuleval aastal võib jõusööda saamiselt olla raskusi.

Põldheinale peaksime varakevadel andma vähemalt 2 kotti superfosfaati ja 1 kott kaalisoola ha kohta. Kelle kukkur lubab, võiks seda normi veel 50% võrra suurendada. Väetist tuleb anda hästi vara, siis — kui põld vähegi kannab juba peal, — hiljem ei pääse meie vaev sageli enam hästi mõjule.

Veel tähtsam on juurviljade väetamine. Kunstväetiste puudumise või liiga väheste normide tarvitamise all kannatabki meie juurviljade saak ta-

valiselt. Kiduralt kasvanud juurvili aga ei anna kunagi seda saaki, mida annab samalt maa-alalt kartulisaak. Lopsakalt kasvanud juurvili ületab aga oma saagiväärtuselt kartuli vähemalt kahekordselt. Et saada head juurviljasaaki, tuleb hea maaharimise, tugeva laudasõnniku kasutamise ja õigeaegse juurvilja harvendamise kõrval anda juurviljale ka tugev kunstväetis. Eriti tähtis on siin lämmastikuväetise normide suurendamine, kuna meie tavalistes sõnnikulautades virtsa saamine on peaaegu võimatu. Virtsa puudumisel tuleb hoolitseda tugeva lämmastikku sisaldava kunstväetise eest. Juurviljadele tuleks anda meil vähemalt 3—4 kg superfosfaati, 2—2,5 kg kaalisoola ja 3—4 kg lubisalpeetrit või lubiammoonium-salpeetrit ühe aari või 100 m² kohta.

Hektaarile teeb see välja 3—4 kotti superfosfaati, 2—2,5 kotti kaalisoola ja 3—4 kotti lubisalpeetrit või lubiammon-salpeetrit.

Kartul saab meie väikemaapidamistes peaaegu igal pool sõnnikut, mis on ka õige, sest kartul kasutab hästi ära laudasõnniku oma pika kasvuperioodi ajal. Sellepärast võib ka kartuli väetamine kunstväetisega täiesti ära jääda. Kui aga tahetakse kunstväetisi kasutada ka kartulite juures, siis võiks arvestada ½ normiga ülaltoodud juurvilja normidest. Lõuna-Eestis võiks piirduda ka ainuüksi superfosfaadi andmisega kartulile lisaks sõnnikuväetusele, kuna seal sed mullad on fosforivaesed.

Põlluviljadest tuleks veel kõne alla t a l i n i s u ja võimaluse korral ka talirukki väetamine lämmastikväetistega, eriti siis, kui on põld saanud vähe laudasõnnikut.

K a k u l t u r h e i n a m a i d ja kultuurkopleid tuleks väetada kunstväetistega, kui selleks ei puudu võimalused. Jääb ju karja söödabaasiks meil ikkagi heina ja hea heina juures ei tarvitse kuldada kuigi palju jõusöödale. Siin tuleb kõne alla muidugi superfosfaadi ja kaalisoola tarvitamine vahekorras 2:1 või vahekorras 2:1,5.

A i a s tuleb lisada kunstväetisi laudasõnnikule esijoones lehttaimede nagu kapsa, salati ja teiste lehttaimede

juures. Ka juurviljade väetamisel peame mõtlema kunstväetiste kasutamisele, sest kidur aedvili ei tasu ennast kunagi hästi. Keeduviljadelegi võiksime kasutada ülaltoodud juurvilja väetusnorme, kusjuures kapsa kasvatusel võiksime neid norme pisut suurendada, eriti aga kaalisoola ja lämmastikväetise osas.

Puuvilja aia väetamine sel aastal võiks jääda tahaplaanile, sest meil ei ole veel täiesti selgunud külma talve kahjustav mõju viljapuudele ja võib olla loobime raha sinna kus külm on teinud juba oma töö.

Kevadine mesilasperede eest hoolitsemine on suvise saagi aluseks

J. Roots.

Tänavune külm talv on mesilasperedele halvasti mõjunud. Juba märtsi algul tuli mitmetest maakohtadest teateid perede hukumise kohta, ning võib arvata, et väljasurveate perede arv päev-päevalt veelgi suureneb, sest eriti hädaohtlikuks tuleb selles suhtes pidada märtsikuud. Märtsikuul on peredes juba haudumine alanud, ning selle tõttu söödatarvidus võrreldes talvekuudega tunduvalt suurenenud, kuid külmade ilmade tõttu ei ole mesilastel võimalik kobarast lahku lüüa, et söödavarusid üles otsida ja nii langeb mõnel aastal, eriti siis, kui märtsikuul suuremad külmad valitsevad, hulk peresid nälja ohvriks. Kuna sügisel suhkrumüügi piiramisega ka palju peresid puudulikkude varudega sissetalvitati, siis suurendab see asjaolu veel omakorda nälja hädaohtu.

Nii osutub kevade tulekuga hädavajalikeks kontrollida varude hulka tarus. On ilmad veel jahedad, siis ei saata põhjalikumale läbivaatamisele asuda, vaid söödatagavara kohta tuleb selgusele jõuda raamide pealtvaatamise teel. Selleks kõrvaldatakse laekate ja heidetakse pilku raamide vahele. Selgub sealjuures, et mesilaskobar on jõudnud söömisega raamide ülemiste liistudega, nii et raamides ei leidu enam kaanetatud mett, ning ka teistes tarusolevates raamides ei ole enam sööta, siis on mesilaste söötmine hädavajalik. Kevadist söötmist on kõige hõlpsam teostada poole-kilogrammiline klaaspurgi abil. Sööt asetatakse purki, seotakse siis purk kahekordse märja marliriidiga tiheadalt kinni ning asetatakse purgi suu peale sile lauake. Hoides lauakest käega kinni, pööratakse purk suuga allapoole ning nihutatakse lauake aeglaselt purgi suu kohalt ära. Selliselt toimides ei hakka vedel sööt purgist välja voolama. Purk asetatakse va-

henditult raamide ülemiste liistude peale otse mesilaskobara kohale, ning kaetakse soojalt kinni.

Sööt antakse mesilastele soojalt kätte, kuna külma sööda vastuvõtmine on tunduvalt aeglasem. Märgetakse järgmisel päeval, et osa sööta on veel järel, siis tuleks see uuesti soojaks teha. Kevadiseks söötmiseks on sobiv kasutada suhkrulahust, kus suhkur veega vahekorras 1 : 1, s. t. ühe liitri vee kohta võtta 1 kg suhkrut. Lahuse valmistamiseks aetakse vesi keema ning sulatatakse siis selles suhkur.

Mesinikkudele suhkru ostmise võimaluste eest on Majandusministeerium hoolitsetud. Nimelt võivad mesinikud saada käesoleval kevadel märtsis, aprillis ja mais iga kuu kohta 1 kg suhkrut mesilaspere kohta.

Suhkru saamiseks tuleb mesinikul minna kohaliku valla- või linnavalitsusse, kust temale antakse välja vastav suhkrutšekk. Tšeki saamiseks ei ole vaja maatulunduse konsulendi tõendit mesilasperede arvu kohta. Nende tšekkide alusel on võimalik suhkrut osa lähemast suhkrumüügikohast. Suhkru hinnaks on 88—91 senti kg.

On mesinikul sügisel varuks jäetud kaanetatud meekärgi, siis on nende varal väga otstarbekohane söödavarusid täiendada. Meekärg antakse tarru otse mesilaskobara kõrvale, sealt enne eesolevat tühja kärge välja võttes. Et mesilased hõlpsamini asuksid kärjes olevat mett kasutama, on soovitatav selle kaanetust veidi vigastada.

Mesilasperesid talvitatakse meil kas mõnes ruumis või väljas vabas looduses. Lähivad ilmad soojemaks, nii et keskpäeval on juba päikesepaistel 8—10° C sooja ja maalumest enam-vähem vaba, siis on paras aeg peresid talvitusruumist välja tuua, et mesilased võiksid sooritada puhastuslendluse.

Mida varem puhastuslendlus sooritatakse, seda parem on see pere tervislikule seisukorrale ja seda enam väheneb kevadel sageli esinev kõhulahtisuse hädaoht ja sellega kaudsest ka nosema-taudi kahjustav mõju.

Kui mesilas on aga veel rohkesti lund ning märgatakse, et pered ei avalda mingisuguseid rahutuse tunnuseid, siis on sobivam perede väljatoomisega talvitusruumist veidi oodata, sest puhastuslendluse ajal võiks lumel palju mesilasi hukkuda. Paistab päike aga talvitusruumi soojaks ja lähevad mesilased selle tõttu rahutuks, siis on perede väljaviimine paratamatu.

Tähelepanu pööramine väljas loodusdes talvituvaile mesilasperedele on samuti vajalik. Kevadel esineb sageli nähteid, kus päike paistab tarud soojaks, mille tõttu mesilased hakkavad välja kippuma, hoolimata sellest, et maad katab veel tihe lumevaip. Sel juhul oleks vaja väljakippumise ärahoidmiseks tarude päikesepoolseid seinu varjata laudade või kottidega ning ühtlasi astuda samme lume kiiremaks sulamiseks mesilas, sötkudes selleks lumevaipa läbi või ajades sellele mõningaid reejälgi. Ka võib lumele sulamise kiirendamiseks tuhka külvata.

Ei ole mesilasperel erilisi põhjusi hädapuhastuslendluseks, siis toimub puhastuslendlus harilikult ajal, mil mesilas on 8—10° C sooja. Enne puhastuslendlust tuleb hoolitseda, et tarude lendlate eest oleksid kõrvaldatud igasugused tõkked. Sageli asetatakse talveks tarude ümber kuuseoksi lume kinnihoidmiseks või varjatakse lendlad laudadega. Jäävad need katted aga puhastuslendluse ajaks lendlate ette, siis on väljalennanud mesilastel tagasipöördudes väga raske teed tarru leida, mille tõttu osa neist võib eksida võõrastesse peredesse või muidu hukkuda. On lennulaud pööratud taliasendisse, siis tulevad need enne loodetava puhastuslendluse toimimist suviasendisse pöörata.

Peale puhastuslendluse toimumist tuleb võtta ette tarude põhjade puhastamine. Lahtise põhjaga taru tõstetakse

ettevaatlikult põhja pealt mõnele selleks valmistatud alusele, ning puhastatakse põhi kiiresti selle peale kogunud surnud mesilastest ja muudest jätetest. Pärast põhja puhastamist asetatakse taru temale kohe tagasi. Laegaspõhjaga tarul tõmmatakse põhi luugi kaudu välja, puhastatakse ja asetatakse tagasi, pööratuna suviasendisse (laeka põhi ülespoole). Kinnise põhjaga taru põhja puhastamine sünnib vastava roobikese abil, milline peab mahtuma raamide alla.

Põhjade puhastamist on soovitatav viia läbi mõnel jahedamal hommikul, mil mesilased asuvad kobaras raamidel. Puhastuslendluse päeval või soojemate ilmadega asub osa mesilasi ikkagi taru põhjal, tehes selle puhastamise tülikaks.

Korralikult talvituma jäetud mesilais oli talvine laekate valitud õhku läbilaskvalt. Kuna kevadel, mil haudmetegevus hoos, on suure tähtsusega soojuse säilitamine, siis tuleks raamide peale (kui raamide katteks ei õlnud lauakesed, vaid riie), õhku läbilaskva riide asemele asetada vahariie. Kogu kevade jooksul on vajalik suurimat tähelepanu pöörata taru soojalt kinnikatmisele nii külgedelt kui ka lae pealt, et vältida haudme hukkumist jahtumise läbi.

Tänavune külm talv põhjustas erakordselt suurt söödatarvidust. Sellest tingituna on söödavarud tarus tavaliseltunduvalt enam vähenenud ning ka mesilaste seedeorganid jätetega koormunud. Nii olgu veel kord juhitud tähelepanu söödavarude kontrollimisele tarus, mitte ainult nüüd varakevadel, vaid ka hiljem — aprillis ja mais, et perede normaalne arenemine ei oleks takistatud. Kevadkuudel peaks perel alaline 3—5 kg-line söödavaru tarus asuma.

Seedeorganite koormumine seedejätetega, eriti kui talvitusseädaks ei kasutatud suhkrut, võib tänavu põhjustada mesilaste varasemat kippumist puhastuslendlusele, mis pärast tuleb selles mõttes eriti jälgida mesilasperesid, asugu need siis kas talvitusruumis või vabalt mesilas.

Lambavilla omast majapidamisest

Viimastel aastatel paljud nagu põlgasid kodukootud riie. Eriti nooremad püüdsid muretseda aina puuvillasest riidest ülikondi. Ei küsitud sageli, mis see maksab ja kui otstarbekaski kõiksugune „linna kaup“ on. Kõige selle tõttu kangus lambakasvatami-

negi. Lambaid peeti vaid niipalju, et saada suka- ja kindalõnga.

Nüüd on aga sõda ja väliskaubandus on kammitsas. Meie riidevabrikud ei saa enam nõutaval määral puuvilla, eriti aga lambavilla. Seda veeti igal aastal sisse sadandete

tonnide viisi. Nüüd aga pane kas või masinad seisma, sest välisvilla enam ei saa.

Aga lambavilla peame ju tootma omal maal. Lambakasvatus tuleb viia jälle ausse. Lambaid tuleb hakata pidama igas väikeotalus ja tööliskoduski. Ja mitte nässakaid, viletsaid loomakesi, vaid neid, kellel ka villa seljas. Vill maksab praegu säärast hinda, et juba mõni korralik lamma annab päris toeka lisasissetuleku. Peale selle on endalgi villa võtta soojade jalanõude ja viltide jaoks, liha talveks ja nahka tubliks kasu-kaks, mis peab ka vastu seesugusele pakasele nagu oli tänavu.

Praegu makstakse 60-protsendilise puhtuse juures I sordi villast 7,50 kr. kilost, II sordil — 6,60 kr. ja III sordil — 4,80 kr. kg. Seesugune puhtus on tavaliselt pesema-

ta villal. Peseme aga villa, siis on puhtuseprotsent juba 80 ümber ja I sordi villast maksetakse siis ka kuni 10 kr. kilost. Kui arvestame ühelt lambalt 3 kg villa aastas, siis on 20—25 kr. sissetulekut kindel. Peale selle lamba omahind. On lamma puhtatõuline, võime müüa tallesid ja need on praegu hinnas — puhtatõulisest jääratallast ei keela keegi isegi 85 krooni!

Lamma ei ole eriti nõudlik loom. Ta ei nõua avarat karjamaad ega suurt talitamis. Iga väiketalu saab temaga väga hästi hakkama. Ka töölisperekondades, kus palga kõrval lubatakse pidada loomi, ei tohiks unustada lambaid.

Asume lammaste arvu suurendamisele juba eeloleval kevadel! Sel teel teeme oma riigi vähem sõltuvaks sõjaraskustest.

Muudatusi uudismaade preemiate maksmisel

1. märtsil 1940. a. astus jõusse Põllutööministri poolt antud juhend uudismaade premeerimiseks, mis märksa muudab senist korda. Esitame siinkohal juhendist need osad, mis tohiksid huvitada väikemaapidajaid.

1. Preemia saamiseks on end vaja registreerida Põllutöökojas uudismaaharjaks antud tähtajal, — senini on olnud tähtajaks igal aastal ajavahemik 15. veebr. kuni 15. märtsini, kuna registreerimata preemiaid ei makseta. Preemiaid makstakse ainult nende tööde eest, mis tehtud pärast registreerimist. Preemiaid ei makseta enne ülevaatust tehtud tööde eest.

2. Teostades kohapealset ülevaatust ei või maatulunduse konsulendid registreerida premeerimise korras ülesharimiseks: a) maa-alasid, mis on liiga raskesti haritavad ja põllu- ning rohumaadeks vähesobivad (nagu kuivad liivaseljäandikud, õhukesed paepealsed tihedad kännustikud, kivi-väljad, kõdunemata turbasood jne.); b) maa-alasid, mida pole võimalik vajalitselt kuivendada; c) maa-alasid, mis arvatud maakorralduse piirkonda, kui seal ümberkrunditud maad veel omanikkudele üle andmata; d) lahus maatükke, mis asuvad talust kaugemal kui 2 km, kui viimased ei asu veeühingu piirkonnas või ei oma korralikke juurdepääsuteid.

3. Traktorijaamad saavad uudismaa künnipreemiat ainult nende uudismaakünnide eest, mis tehtud premeerimiseks registreeritud majapidamistes, ning mis kohaliku

maatulunduskonsulendi poolt üle vaadatud ja vastuvõetavaks tunnistatud.

Senini said traktorijaamad preemiat igalt uudismaakünnilt, vaatamata sellele, kas need olid registreeritud või mitte.

4. Traktorijaamade künnipreemiad määratakse kindlaks igal aastal hiljemalt 15. märtsiks Põllumajandusosakonna direktori poolt, ära kuulates Põllutöökoja arvamust, kusjuures preemia suurus ha kohta ei või tõusta üle 15 kr.

Kui künd teostatakse väiketalu ndis, mille suurus alla 10 ha ja kui üleskünnmisele kuuluva uudismaa pindala on alla 0,5 ha, võib preemiat suurendada kuni 5 krooni võrra hektaarilt. Selle soodustusega tahetakse traktorijaamu huvitada künnist väikemaapidamistes.

5. Uuest juhendist on jäänud välja preemia mätaste tasandamise eest.

6. Varem oli iga hinnatud preemiaüksuse suurus 10 krooni, nüüd uues juhendis ei ole enam 10 kr., vaid see määratakse kindlaks igal aastal, arvestades eelarvelisi võimalusi, hiljemalt 15. märtsiks, kusjuures preemiaüksuse suurus ei või olla üle 10 kr. Uudismaa preemia ülemäär ha kohta on 50 krooni ning majapidamise kohta aastas 100 krooni. Varem seda viimast ülemäära ei olnud.

Tänavu, enne käesoleva numbri ilmumist ei olnud preemia üksuse suurus veel kindlaks määratud, kuid kuuldavasti võivat see väheneda umbes kuni 20% võrra. Seega näitab uudismaapreemia kokkutõmbamise

tendentsi, vastavalt rahalistele võimalustele.

7. Varem makseti preemiast $\frac{2}{3}$ välja pärast künnitööde teostamist. Nüüd maksetakse välja pärast uudismaade künni teostamist pool preemiasummast, ülejäänud osa aga pärast seda, kui ülesharitud uudismaa on muudetud kultuurrohumaaks või kui olemasolev põld vastavas suuruses jäetud rohumaaks.

Väiketaludes alla 10 ha, samuti neis suuremais talundeis, kus põldu on alla 25% kogu maast, võib pärast uudismaa künni maksta välja $\frac{2}{3}$ preemiasummast, kui premeerimiskorras on üles haritud mineraalmaad, mille kasutamine kohaliku maatalunduskonsulendi hindamisel on otstarbekohasem põlluna.

Lugejal on südamel...

Väikemaapidajate mõtteid ja ülesandeid

Ants Leib

Moto: Elu on võitluse väli
Ja ootab oma sõjameest.
Ei aita sõber ega velli
Siin võitluses sinu eest.
C. R. Jakobson.

Loed ajalehest sõnavõtte riigi 1940/41. a. eelarve kohta riigivolikogus, kus räägitakse muuseas:

„Ülim aeg on, et võetakse hoolitsemisele hulgalised lehmata-hobusetalud, et püüda võimalikult nende tulukust tõsta ja neid varustada vajaliku elusinventariga.“ (J. Põdra.)

Tööjõu ja maa-armastuse kohta:

„Praegu haritud inimesed ei taha maalt olla ja see mentaliteet on eriti jõukamate juures. Maalt tulevad peretütreid pankra teenimise 40—45 krooniga kuus ja isa-ema toovad liha ja munad maalt järele — tütar on preili!“ (E. Särgava.)

Klassivahede kaotamisest:

„Terve elu peab olema suunatud sinna poole, et haritlaskond ja lihtrahvas leiaks rohkem ühist keelt ja üksteise mõistmist. Inimeste vahel olev trepistik tuleb kaotada ja inimest üksteisele lähemale tooma hakata.“ (J. Kokk.)

Tööjõu küsimuses:

„Tööjõu küsimuses on Põllutöökoda oma l riisiko (minu sõnenduse A. L.) hakanud juba leedulasi hankima. Kuid enne, kui otsida töötajaid piiritagant, tuleks vaadata, kas meie ei leia neid oma kodumaalt.“ (O. Köster.)

Loed ja mõtled: sõnad ja sõnad, kas järgnevad neile ka teod! Kas jõutakse ühisele

arusaamisele nende tähtsate küsimuste juures? Loodame ja ootame, kuid seda rohkem arendame oma isetegevust ühiselt. Elu ei luba seisatamist. Siin maksab sõna, nagu mujalgi: „Kui ei minda edasi, siis minnakse tagasi, — paigalseismist ei ole.“

Ja, mida võime ühiselt ära teha? Sellele küsimusele annab selge vastuse meie ühistegevline liikumine. Ühiselt tehtud töö tähtsust ja tarvilikust arvesse võttes soovitan kõigile väikemaapidajatele astuda ühiselt kokku, et ühiselt mõtteid vahetades ja kavu üles seades tõsta oma väikemaapidamiste sissetulekuid ja paremini end ja oma perekonda elatada.

Väikemaapidaja! üksinda on sul olnud võimatu oma kodu loomine ja üksinda mõtled sina võidelda oma majanduslike raskustega! Ei. See tee on vale. Sina pead liituma oma kaaslastega väikemaapidajate ühingusse. Ülesandeid on meil palju ja iga ükikliige on tähtis. Kui olete majanduslikult raskest olukorras, saate ühingu jõudu, abi ja julgustust ja olukord paraneb. Kui olete jälle teistest ette jõudnud oma väikekoha pidamisega, siis saate teistele selles suunas teed näidata oma ühingu kaudu. Igal juhul olete teretulemast ühingu liikmeks.

Meie ülesanne ei ole raskete ja võimatute nõudmistega esitamine, vaid solidaarne koostöö kõiki rahvakihtidega, kes tahavad ehitada ja hoida meie väikest riiki erapooletus koostöös.

Väikesel rahval on kallis iga liige. Oleme kõik üksteisele kallid ja võõrutame järjest võõrast orjavaimu, kui seda meil veel on ja oleme tõsised eestlased, täis töölusti, viisadust ja isamaa-armastust!

Kanepi väikemaapidajate ühingu poolt korraldatud vildivalmistamise kursusest osavõtjad

Miks sündimus maal on langemas?

Meist madalama loodusliku rahva juurdekasvu leiame veidi endises Austrias ja Prantsusmaal.

Sündivus Eestis oli 1921.—1925. a. keskmisel 19,6 sündi tuhande elaniku kohta, Rahvastiku loodusliku juurdekasvu seisukohalt oleme seega juba aastaid tõsisel ohus, nagu kinnitavad ka asjatundjad. Ja mis eriti märkimisväärne on see, et just rahva juurdekasv on vähenenud maal ja see näib kestvat veelgi, samuti nagu on langenud maal ka abiellumus.

Kuna meie rahva looduslik juurdekasv oleneb sündimusest maal, saab seda selgemaks maa sündimustaseme madaluse ohtlikkus. Peab ütleva, et kahjuks ei ole aga selle ebaloomuliku nähte parandamiseks peagu midagi ära tehtud. Lasterikkad perekonnad maal on suuremalt osalt väikemaapidajad, kelle maalapp ei suuda anda ülalpidamist 4—5 lapsest koosnevale perekonnale. Suurem osa tuleb muretseda juurdejuhustamisest. Elukalliduse tõusuga ja juhuslikkude tööde vähenemisega on

need perekonnad tõsisel raskuses. Lapsed kannatavad alatoitluse all. Kui veel juurde arvata, et elukorterid, eriti meie saartel, ei vasta kõige minimaalsematele nõuetele. Sellistes oludes kasvavad sajad meie lastest kahvatud ja verevaesed, vastuvõtlikkudeks igasugustele haigustele. Samal ajal, kus kõneldakse laste ja emade tervishoiust, peaks küll mõeldama nende lastele ja emadele, kelle tööpäeva on sagedasti isegi 18—20 tundi ja mõnigi kord veel enam. Kas ei peaks siin riik vahele tulema, et takistada maalt linna valgumast, kuid ka ühes sellega meie rahva kokkuvarisemist.

Meie väiketaludele, kellel on lasterikkad perekonnad, tuleks võimaldada laenu samadel tingimustel kui seda saavad asuniku lapsed ja maatooliste lasterikkad perekonnad eluasemete soetamisel. Muidu ei saa eluhooneid üldse üles ehitada.

Need on minu kui tegeliku väikemaapidaja mõtted ja neid jagavad eriti väiketalunikud saartelt.

Väikekohapidaja Saaremaalt K. V.

Uusi seadusi ja määrusi

1. Valgustuspetrooleumi müüginormide ja hinna määrus. (RT 1940, 18, 135.)

Määruse järgi on varustuskaartide alusel müüdava valgustuspetrooleumi normideks käesoleva aasta märtsi- ja aprillikuus kokku:

- 1) kuni 20-hektaarilistele taludele ja maal asuvatele korteritele — kui talus või korteris pole elektrivalgustust — kollase värvusega varustuskaardi kupongi nr. 6 järgi märtsikuus — 4 liitrit ja kupongi nr. 7 järgi aprillis — 3 liitrit;
- 2) taludele ja maal asuvatele korteritele,

kui talus või korteris on elektrivalgustus, roosa värvusega varustuskaardi kupongi nr. 6 järgi märtsikuus — 2 liitrit ja kupongi nr. 7 järgi aprillis samuti 2 liitrit.

Kui talul on peale taluvaldaja elamu veel muid elumaju (näit. töölistaju), siis antakse igale korterile eri kaardid, kusjuures petrooleumi normid iga korteri kohta, olgu talu nii suur kui tahes, on samad, mis ülal tähendatud.

Intensiivselt majandatavaile väikemajapidamistele lubatakse lautade, kanalate ja muude majapidamise eriruumide valgustamiseks peale ültätähendatud normide veel põhjendatud juhtudel lisanorm petrooleumi. Selleks tuleb aga vastav avaldis esitada kohalikule valla- või linnavalitsusele. Samas korras võivad nõutada lisanormi ka lastevanemad, kui nad suudavad tõendada, et harilikust normist ei jätku nende kooliskäivate laste kodus õppimise võimaldamiseks.

Koja tegevusest

Sakslastele kuuluvate maade

riigile ülevõtmise küsimuses on Kojal tulnud väga paljudel juhtudel olla vahetalitajaks kohalike maatöölise ning väikemaapidajate ja Põllutöoministeeriumi vahel. Kõik Koja büroole esitatud avaldised ja soovid on antud edasi kas otse Põllutöoministrile või ministeeriumi asjaomastele allüksustele, eeskätt Asundusametile. Kuidas sakslastele kuulunud maade riigile ülevõtmisega tegelikult lugu, selle kohta on toodud lühike ülevaade käesolevas numbris teisel.

Väikemaapidajatele masinriistu

soodustatud tingimustel tahab Koda võimaldada tänavugi. Väikemaapidajate ühinguist kogutud andmed väiketalundile mehhaniseerimiseks vajaliste põllutööriistade soetamise alal vaadati läbi Koja büroos, koostati nende põhjal vastavad kokkuvõtted ja ettepanekud ning esitati need juba möödunud nädalal Põllutöoministeeriumi Põllumajanduse Osakonnale. Kohapealt sooviti peamiselt väiketalundele kohandatud väiketraktoreid, ühehobuse niidumasinat kuulaaagreil ja ühehobuse looreha. Teiste põllutööriistade ja -masinate vastu valitses väiksem huvi. Ühtlasi on Koja büroos töötatud välja eeltähendatud masinate ja riistade ühiskasutamise kord.

Väikemaapidamistes puuviljaedade asutamiseks

antava toetusraha saamise aluste laienda-

3. Ristikheinaseemne müügihinna määрус (RT 1940, 20, 161.)

Määrusega määrab Majandusminister punase ristikheina seemne kõrgemaks hinnaks müügil tarvitajaile 1.75 kr. kg. Sellest kõrgema hinna nõudjad ja võtjad langetavad karistuse alla,

3. Sealih ja searasva jaotimüügi hinna määрус (RT 1940, 22, 177.)

Et pidurdada elukalliduse tõusu, on sealih ja searasva kõrgemaks hinnaks jaotimüügil Tallinna, Tartu, Narva, Pärnu, Viljandi ja Petseri linnades järgmised normid: pekil — 1.25 kr. kg, ribil — 1.20 kr. kg, keedulihal — 1.10 kr. kg, sulatatud rasval — 1.60 kr. kg ja sulatamata rasval — 1.30 kr. kg. Nõuda ja võtta sealihalt ja searasvalt ülalmainitud linnades eeltähendatust kõrgemat hinda on keelatud.

mise suhtes on Saaremaa konventide poolt tehtud Kojale ettepanekud anda Saaremaal olevaile põllupidajatele eeltähendatud ergutusraha ka siis, kui talundi üldsuurus ületab küll 10 ha, kuid põldu pole seejuures üle 5 ha. Konvendid põhjendavad oma ettepanekut sellega, et Saaremaal on taludel väga palju säärast maad, mis ei ole harimiskõlbulik, kuid paisutab maakoha üldpindala suureks. Ka on saarte taludes viljapuude kasvatus teistest maakondadest kõige rohkem maha jäänud.

Ültätähendatud soovid võetakse otsustamisele Koja juhatusel lähemal koosolekul.

Väetuskatseid ja -demonstratsioone

korraldab Koda ka eeloleval suvel. Möödunud aastal teostati sääraseid üritusi Ravila, Suure-Jaani, Viljandi ja Viimsi väikemaapidajate ühingute piirkondades. Tänavu jätkatakse väetuskatseid veel ulatuslikumalt, et selgitada välja, missuguse väetisega ja milliste normidega väiketalunik saaks oma maalapilt suurima saagi.

Sojaoa kasvatuskatseid

väiketaludes jätkuvad käesoleval aastal. Koda ongi juba tellinud vajalisel määral sojaoa seemet, sort „Vilno pruun“. Osa seemnest on juba väikemaapidajatele välja saadetud. Niipea, kui saabub uus seemnesaadetis, rahuldatakse ka teiste väikemaapidajate soovid. Seemet antakse Koja poolt katsetamiseks tasuta.

Möödunud suvel teostas Koda sojaoa kasvatuskatseid Viljandi vallas ja Viimsis. Katsetulemused olid rahuldavad.

Mustasõstrapistikuid

on võimalik väkemaapidajate ühinguil tellida Koja kaudu. Möödunud kevadel jagas Koda tasuta välja ligi 5000 pistikut. Väikemaapidajail tuleks vastavate soovidega esineda oma väkemaapidajate ühinguks.

Õppetalundi praktikandi töölepingu kava,

mis Kojale seisukohavõtmiseks saadeti Haridusministeeriumi poolt, suhtes tegi Koja büroo rida parandusettepanekuid, eriti

praktikandi tööpäeva ja sotsiaalkindlustuse suhtes.

Kambja väkemaapidajate ühingule

anti Koja poolt tasuta kasutamiseks üks 400 muna mahutavusega haudemasin. Ühing asutab Kodijärvele haudepunkti.

Viiele väkemaapidajate ühingule, kes saanud Kojalt tasuta haudemasinad, saadati neil päevil välja veel metallist võorasemad, igale 3.

Koja revisjonikomisjoni esimeheks

valis komisjon maatöölise R. R o h t l a.

NAINIE JAA IKOIDU

Naiste kursustest

Nõuandetöö töölisnaistele mõisades jätkus ka märtsikuul

Korraldati toidustamiskursused Toris 27. veebr. kuni 9. märtsini ja Pollis — 10.—18. märtsini. Osavõtt kursustest oli väga elav. Kursusi juhatas instruktor Aive Aluri. Õppimishimulised Polli töölis-pereemad avaldasid ühtlasi soovi käsitöökursuse korraldamiseks, milline toimub peale kevadepühi.

Käsitöökursused korraldati Olustvere mõisas 27. veebr. kuni 9. märtsini ja Viisu ning Vodja mõisa töölisnaistele 10.—18. märtsini. Viimasest kursusest võttis osa üle 25 naise, kes vaatamata halbadele ilmadele leidsid aega töövaheajal mõned isegi mitme

kilomeetri tagant käia mitu päeva kursustööd.

Instruktori haigestumise tõttu tekkis Kojal kahjuks takistusi lastetervishoiu ja kasvatuse kursuste korraldamisel. Kuid arvestades nende kursuste suurt tähtsust eriti lasterikaste maatöolis-perekondade juures, kavatseb Koda lühiajalisi tervishoiu-kursusi jätkata veel peale pühi. Koda loodab, et töölisnaised hinnates sellise nõuande vajalikkust, leiavad ka pikema tööpäeva puhul paar tundi aega pühendada tähelepanu oma teadmiste täiendamisele sel alal.

Kuna Kojal puuduvad nii mõneski tööliskeskuses omad usaldusmehed, oleksime väga tänulikud kui töölisnaised, kes huvi tunnevad Koja nõuandetöö vastu ja sooviksid osa võtta mõnest kursusest, teataksid omast soovist otseselt Koja büroole.

Osa käsitöökursustest osavõtjaist Olustvere mõisas. Keskul istub kursuste juhataja pr. Vähi.

Kasutagem rohkem kanamune

Kevade lähenedes rikastume jälle mõninate väga väärtuslike toiduainetega, milliseid talvel võisime tarvitada väga vähe või neist hoopis pidime loobuma. Üheks selliseks toiduaineks on k a n a m u n a d. Leibkonna toitlustamisel on munadel suur osatähtsus nende suure toiteväärtuse ja väga mitmekülge kasutamise tõttu toitude valmistamisel. Eriti haigete ja laste toitlustamisel on kanamuna asendamatuks toiduaineks.

Munas leidub täisväärtuslikku valku, kergesti seeduvat rasva, mineraalsoolaid ja vitamiine. Viimastest esinevad A-, B- ja D-vitamiin, kuna C-vitamiin munas puudub. Sooladest leidub munas eriti vosvorit, raua ja lupja. Õeldust nähtub, et munad sisaldavad väga palju inimkehale vajalikke toiteaineid, mille tõttu neid eriti varakevadel, mil toit kipub jääma ühekülgeks, tuleks enam tarvitada. Pealegi on munade hind sel ajal odavam.

Toores muna on võrdlemisi raskesti seeditav toiduaine, samuti ka täiesti kõvaks keedetud ja küpsetatud muna, milline muutub kergesti seeduvaks väga korralikul peenendamisel või mälumisel. Kergemini seeditav on muna hüübunult. Seepärast tuleks perenaistel munatoitude valmistamisel hooliga jälgida, et muna kaua ei keedeta ega küpsetata. Eriti tuleb hoiduda muna mitmekordsest keetmisest ja küpsetamisest, mille tagajärjel muna muutub raskesti seeduvaks ja selle toiteväärtus küsitavaks.

Munad säilivad värsketena korralikus hoiuruumis võrdlemisi kaua. Siiski esineb mitmesugustel põhjustel munade riknemist. Kui munades leidub hallituslaike, vereplekke või mingeid muid võõrkehi, on nad toiduks kõlbmatud. Samuti ei või toiduks kasutada halvasti lõhnavaid ja hautud, nn vererõngastega mune.

Munadest saab valmistada väga mitmekesiseid toite, samuti on munad heaks lisandiks teiste toitude juurde küll maitse tõstmiseks, kergitamiseks, siduvuse andmiseks taignatele jne. Alljärgnevalt mõni näide lihtsatest ja kiiresti valmivatest munatoitudest:

Munapuder

4—5 muna, 2 klaasi piima, 1 supilus. jahu, 3—4 spl. rasva, soola, 2 spl. sibulavarsi või murulauku.

Rasv pannil kuumaks ajada, lisada jahu ja piim. Keeta 5 min., lisada hästi segades

lahtiklopitud munad ja kuumutada toitu, kuni muna hüübub (puder muutub paksuks). Toitu mitte enam keeta. Lõpuks lisada hakitud sibulavarred ja maitsestada soolaga. Lauale antakse praetud kartulitega.

Munatoit suitsuliha ja kartulitega

5 muna, 1½ kl. piima, 5—6 keedetud kartulit, 200 g suitsuliha või soolapekki, 2 sibulat, soola, 2 spl. hakitud murulauku või peterselli lehti.

Ribastatud pekk või suitsuliha praadida koos sibulaviiludega pannil, lisada tükeldatud kartulid. Munarebud kloppida, lisada piim, vähe soola, hakitud rohelised maitseained ja hästi vahustatud munavalged. Segu valada pannile liha ja kartulite peale. Lasta ahjus või pliidil tasasel tulel küpseda, kuni muna hüübub. Asetada vaagnale tervelt või tükeldatult. Lauale tomatikastmega või mõne salatiga.

Munakook (omelett)

5 muna, ¾ klaasi piima, 1 tl. soola, 3—4 spl. võid või rasva, 1½ klaasi marja- või õunakeedist.

Munarebud lüüa lahti, lisada piim, sool ja hästivahustatud munavalge. Rasv pannil kuumaks ajada, valada munasegu üle panni ja küpsetada ahjus mõned minutid, kuni munasegu on tõmbunud paksuks ja küpseks. Kook libistada pannilt vaagnale, pool koogist katta kiirelt marjakeedise või võidega, teine pool keerata peale (jahtunult kook murdub keerates). Lauale anda magustoiduna.

Keedise asemel võib tarvitada mõnd aedviljahautist, näit. pinatihautist või praetud singiviile ja sibulaid ning õhtu- või hommikusöögiks anda lauale koos praetud kartulitega.

Kohupiimaküpsised

T a i g e n : 2 spl. võid, 2 spl. hapukoort, 1 spl. suhkrut, 2 munarebu, 1 teelus. küpsetamispulbrit, 250—300 g jahu.

T ä i d i s : ½ kg kohupiima, 2—3 munarebu, 1 spl. hapukoort, 3—4 spl. suhkrut, soola, vaniiliini.

Või hõõruda pehmeks, lisada suhkur, munarebud, hapukoor ja küpsetamispulbriga segatud jahu. Lasta jahedas kohas seista. Taigen rullida õhukeseks, vajutada klaasiga või vormiga ümmargused koogid; taigenast veeretada ümmargused väikese sõrme

jämedused rullid ja asetada kookidele servale. Iga koogi keskele panna teelusikaga järgmist segu: kohupiim läbistada hakkmasinast ja lisada teised antud ained. Küpsised määrada pealt munaga ja küpsetada rasvaga määratud plaadil ahjus helekollaseks.

Kohupiimapallid

$\frac{1}{2}$ kg keedetud kartuleid, $\frac{3}{4}$ —1 kg kohupiima, 2—3 muna, soola, 2—3 spl. hapukoort, 3—4 spl. jahu, võid või rasva.

Kohupiim ja kartulid läbistada hakkmasinast, lisada munad, hapukoor, jahu ja maitse järgi soola. Veeretada taigast kamunasuurused pallid ja keeta vees, kuhu lisatud veidi soola. Tõsta vaagnale ja valada üle kuuma või või pruunistatud rasvaga. Lauale anda kuumalt õhtu- või hommikusöögiks.

Kohupiimatort

Taignen: 150 g võid, 2 spl. hapukoort, 100 g suhkrut, 1 muna, $\frac{1}{2}$ tl. küpsetamis-pulbrit, $2\frac{1}{2}$ —3 klaasi jahu.

Täidis: $\frac{1}{2}$ kg kohupiima, $\frac{1}{2}$ kl. suhkrut, 3 muna, vaniiliini, vähe soola, 2—3 spl. hapukoort, 2 kl. õunavõiet.

Või hõõruda pehmeks, lisada suhkur, muna, hapukoor ja jahu, kuhu segatud küpsetamispulber. Määritud vorm vooderdada taigaga, lasta külmast kohas kõvaks tõmbuda, küpsetada kuumas ahjus poolküpseks. Jahtuda lasta. Tordi põhjale asetada õunavõie, selle peale kohupiimasegu (hõõrutud kohupiimale lisada teised antud ained). Soovi korral võib osa taigat jätta tooreks, millest lõigata õhukesed ribad, asetada tordile, määrada muna ja küpsetada ahjus, kuni tort täiesti küps. A. Aluri.

Põllumajanduse töömailt

Kaitske viljapuid kevadiste soojuse kõikumiste vastu.

Tänavu talve erakordsed külmad on teinud arvatavasti aias väga suuri kahjustusi. Mõnelt poolt kuulduv, et terved aiad õuna-, kirsi-, ploomi- ja pirnipuid on külmast võetud ja neil ei ilmu kevadel ühtegi õiepunga. Kuigi praegu on veel vara saada sellest ülevaadet ja võib-olla, et kahjustused siiski ei ole nii suured, näib siiski olevat tõenäolik, et pirne, ploome, kirsse ja õrnemasordilisi õunapuid on siiski palju, kui mitte kõik, läinud välja. Igatahes on kevadepäikese soojenemisega puudel teine väga hädaohtlik aeg, mis talvisest külmast puretud haiged puud võib lõplikult hävitada.

Nimelt keskpäevane soe päike äratav ja sulatab mahlad puu tüvede lõunapoolsetel külgedel. Öösel jahtudes külmub mahl jälle kõvaks, kuid võib minna nii kaugemale, et koor isegi lõhkeb. Selle tulemusena võime väga tihti näha, et õunapuude tüvedel on päikese-poolisel küljel vigastused, mida mõned ekslikult peavad õunapuu vähjaks. Arusaadav, et niisuguse vigastusega õunapuu põeb, ega anna kunagi täit saaki.

Sellepärast on nüüd viimane aeg puude tüvesid kaitsta päikese mõjude eest. Kus õunapuudele pandi sügisel kaitsed jäneste vastu kuuse-kadaka okstest, õlgedest või paberist, seal on asi korras, ei tohi neid ainult enne võtta maha, kui maa läheb sulaks ja mahlad täiesti liiguvad. Kus katteid

ei ole, seal on nüüd kõige parem puu tüved üle lubjata.

Lupjamise mõju seisab peamiselt selles, et päikese kiired valgelt värvilt peegelduvad tagasi ja nii takistab mahlade soojenemist. Lupjamise vedeliku valmistamise kohta andsime näpunäited Teataja eelmises numbris lk. 57.

Tähendatud seguga määratakse pintli abil kõik viljapuu tüved ja jämedamad oksad. Määrimine peab sündima sula ilmaga, kuna külma ilmaga, kui temperatuur alla 0 kraadi, külmub vedelik ja langeb maha.

Hilisemal lupjamisel, nagu seda tihti näeme tehtavat, on vähe kasu. Nüüd on õige aeg lupjamiseks, sellega päästame tänavu palju viljapuid surmast! J. U.

Lavade korraldamiseks on viimane aeg

Igas väikemaapidamiseski peaks olema mõni lava mõningate pikemakasvuliste taimede ettevalmistamiseks või varaste taimede ajatamiseks. Lava tuleb asetada kohta, kus põhjavesi ei tõuse kõrgemale kui 1,2 m ja kus lava oleks kaitstud põhjatuulte eest, ning et hommikused päikesekiired langesid lavale. Lavakast tehakse tavaliselt 4 sentimeetri paksumest laudadest, mis kinnitatakse üksteise külge kas nurgapostide kaasabil või nurkraudadega, et kast oleks tugevam. Nurkraudadega kinnitamise viisi loetakse paremaks, sest postide ja laua vahele jääb vesi peatuma — sünnitab niiskust ja laud hakkab kõdunema kiiremini.

Poolsoojade lavade tegemine sünnib tavaliselt märtsikuu teisel või aprillikuu esimesel poolel.

Lava soojusallikaks kasutatakse hobusesõnnikut. Enne sõnniku asetamist lavasse puhastatakse lava auk, asetatakse augu põhja kiht õlgi, et sõnniku soojus ei läheks kaduma. Tallist toodud hobusesõnnik võidakse poolsoojade lavade juures asetada otse lava kasti.

Varaste lavade tegemisel lastakse tavaliselt sõnnik hunnikus minna soojaks ja siis alles asetatakse see lavakasti.

Sõnnik asetatakse kasti järkude viisi, raputades seda hästi tugevasti, et ta jääks kobedaks. Sõnniku paksus selle juures võiks tõusta kuni 50 sm. Pärast lava täitmist asetatakse üksikute sammudega sõnniku peal, et seda vähe tihedamaks muuta, ja kui jäljed tasandatud, kaetakse lava kinni. Paarikolme päeva järele läheb sõnnik juba soojaks ja tekivad veeaurud.

Sõnniku soojenedes litsutakse see veel vähe kinni ja asetatakse peale mullakiht. Rediste jaoks piisab 15 sm paksusest mullakihist, porgandite juures on mullakihi tavaline paksus 20 sm ja kurkide juures 25 sm.

Parim lavamuld on raske savikas mättamuld, millele lisatakse juurde turbamulda ja liiva. Ka kompostmuld on hea lavamuld, kuid selle juures tuleb silmas pida, et komposti sees ei oleks umbrohuseemneid. Kõikide nende puudumisel sobib lavamulaks hästi ka tavaline aiamuld. On soovitatav, et lavas kasutatav muld oleks talvel tugevasti ära külmanud, mis hävitaks kõik pisi-lased.

Kui muld on asetatud lavasse, ja mõned päevad seal soojenenud, tuulutatakse lava ja selle järele alatakse külvidega.

Kapsa- ja tomatitaimede ettevalmistus lavades

Kapsad

Varased kapsasordid

külida sooja lavasse märtsikuu teisel poolel.

Muld olgu alati värsked, s. o. muld, milles vähemalt kolme aasta jooksul pole kasvanud ristõielised taimed. Vanades lavamuldades esineb sageli tõusmepõletik. Mullakord ei tarvitse olla paksem kui 15—19 sm. Külv toimugu ridades, pikuti mööda lavaakent 5 sm reavahega. Reaskülv võimaldab kõige otstarbekamat ruumi ärakasutamist ja hõlbustab lava puhastamist rohust.

Seemet läheb ühe lavaakna alla 20 g. Tõusmed tulevad hiljem lavas pikeerida. Kohale istutamine toimugu siis, kui pole enam karta tugevaid öökülmi. Lavades tu-

leb hoolitseda korraliku valguse ja õhutamisega, muidu venivad taimed liiga pikaks. Tuleb hoiduda lavas ka liigsest kastmisest, mis on põhjuseks sageli juurtehaiguste tekkimisel.

Keskmissi kapsasorte

pole vajadus külida lavasse, nad valmivad ka peenrakülvis hästi. Külvipeenarde asukoht olgu aga küllalt soe ja muld rammus ning niiske. Tähtis on, et muld oleks rikas kergesti kättesaadavate toitainete poolest. Hea ei ole aga, kui külvipeenrad aastaid ühel kohal on.

Hilised kapsasordid

ei valmi enam meie oludes korralikult, kui neid ei külita aegsasti lavadesse. Külv sünnib aprilli alul ja selleks kõlbavad poolsoojad ja isegi külmad lavad. Muld olgu samuti värsked kui varaste sortidegi juures. Mullakorra paksus lavades olgu 12—18 sm. Külv toimugu ridadena piki lavaakent, reavahed olgu 8 sm ja seemet külida ühe lavaakna alla 10 g, siis pole tarvis tõusmed pikeerida. Ühe lava akna alla mahub umbes 400 taime, kui vahed on 8 sm.

Istikute kasvatamisel soojas lavas tuleb ettevaatlik olla kastmisega. Tarbe korral kasta tugevasti ja siis pidada pikem vahe. See on tähtis jällegi selleks, et ei tekkiks juurehaigusi.

Õiskapsas.

Külv sooja lavasse märtsikuu teisel poolel. Tõusmed kipuvad siin eriti välja venima, sellepärast külida harva. Pikeerimine on siin möödapääsematu. Lavamuld olgu siin tingimata värsked. Tõusmepõletik kipub tugevasti kallale alles tihtilugu siis, kui juba taimi välja istutama hakatakse. Sellepärast on soovitatav tõusmed pikeerida sõnnikuta lavasse, s. o. külma lavasse. 16—18°C õhutemperatuurist ei peaks üle lastama tõusta.

Ühe lavaakna alla läheb õiskapsa seemet 5 grammi, kust võib loota umbes 300—400 taime. Tahame saada õiskapsast suve läbi, siis külvame korduvalt 2—3 nädalaliste vahedega. Et õiskapsa seeme väga kallis, toome seemne säärasest kohast, kes garanteerib seemne idanemise eest.

Tomatid

Külvist kuni kohaleistutamiseni läheb tomatil aega 60—70 päeva. Soodsates oludes läheb taimede arenemine muidugi kiiremini, Nii et külv sooja lavasse peaks toimuma märtsikuu keskel ehk aprillikuu alul. Paras idanemise temperatuur lavas on

18—20°C, idanemiseks kulub siin 3—4 päeva. Umbes 10—15 päeva pärast idanemist ilmub esimene pärisleht ja 50—60 päeva pärast seitsmes leht ja esimene õiekobar, siis ongi aeg taimede väljaistumiseks.

Taimed arenevad ainult siis korralikult, kui on paras norm niiskust ja paras temperatuur. Toakultuuris on 40-päevane istik nõrgem kui 15-päevane lavataim. Tubaste külvide juures ei maksa taimi üle paari nädala toas hoida.

Tomatitaimi tuleb kindlasti pikeerida. Esimene pikeerimine toimugu siis, kui seemikul on 1—2 päris lehte. Istutame pikeerimisel nii, et lehed asuksid mulla pinnal. Muld peab olema hästi haritud ja rikas toitainetest. Väga tundlikud on noored taimed fosforväetise puudumisel. Esimesel pikeerimisel jätame vahed 4—5 sm. Jäävad vahed kitsaks, pikeerime teiskordselt 14—17 sm vahedega.

Mullakord olgu lavas 16—18 sm paks. Tarvitada head aiamaulda, segatult komposti- või sõnnikumullaga, kuhu lisada mineeraalväetisi. Soovitav on lisada juurde veel turbamulda, selle tagajärjel hoidub muld väljaistutamisel paremini juurte ümber.

Tomatitaim nõuab korralikku õhutamist ja valgust, kusjuures olgu ka muld alati korralikult niiske.

Istutamisele minev taim olgu 6—8 lehega ja ühe õiekobaraga, seejuures olgu ta aga tüse ja madal. Nälginud, nõrgad ja väljaveninud taimed ei anna kunagi õigel ajal saaki.

Vello Vellemäe.

Haudumismunade võtmine

Varasem poegade väljahautamine on alati eelistatav hilisele. Kuna kergemat tõugu kanapojad vajavad keskmiselt täiskasvamiseks munast väljumisest kuni esimese muna munemiseni ligi kuus kuud, siis peaksime kanade hautamise korraldama selliselt, et noored kanad algaks munemist oktoobrikuus, millal munahinnad kõrgemad. Sellega arvestades peaksid kanapojad väljuma munadest aprillikuu jooksul. Raskemad tõud, nagu rood-ailend, plimut-rok ja teised vajavad täiskasvamiseks aega kuni 8 kuud, sellepärast nende väljahautamine peaks toimuma veelgi varem. Sellega oleks kanade haudumisele panek otse ukse all.

Haudumistulemuste peale avaldab mõju mitu tegurit. Kõige pealt on tähtis, kus kanu peetakse. Kui kanu peetakse kinnises pimedas ruumis, kus nad saavad vähe liikuda, siis ei tule niisuguses olukorras munetud munadest kuigi häid ja tugevaid kanapoegi. Iduga munade protsent on siis üsna madal, palju jääb mädamune ja

pojad on nigelad ning jõuetud. Enne haudumismunade võtmisele asumist umbes üks kuu aega peaksid kanad saama mitmekesisemalt toidetud. On vaja anda tugevasti haljast sööta, nagu tooreid juurikaid, idandatud kaera jne. Samuti peab andma külluses mineraalsööte — kondipuru, lubjaollust, munakoori, teokarpe jne. Ka lastagu neil ilusamate ilmade puhul sagedamini käia väljas.

Liiga noortest kanadest haudumismune ei ole hea võtta, sest kui nad ei ole täiskasvanud, jäävad ka pojad nõrgaks. Kuid nendest, kes hakkasid munema eelmisel sügisel, võib siiski võtta mune hea eduga, sest need on täiskasvanud ja võivad oma varase küpsuse ning talvise munemisevõime edasi pärandada.

K a u a k e s t a b k u k e m õ j u ? Katsetel on selgunud, et kana muneb sugutatud mune juba kolmandal päeval pärast paaritust, millal võib arvestada, et siis 50% munadest sugutatud. Kindluse pärast on soovitatav, et kukk oleks viibinud kanakarjas umbes 6 päeva. Kuke mõju kestab keskmiselt 2 nädalat ja on kadunud 3 nädala pärast.

H o i d m i n e. Kogutud munadele tehakse lihtsa pliatsiga kuupäev ja võimalust mööda ka kana number peale ja hoitakse jahedas, õhurikkas kohas alal. Tuleb hoiduda külma eest. On soovitatav munad iga päeva tagant kord ringi pöörata, s. o. alumised pooled üles ja ülemised alla. See on kasulik, et rebu mitte ei kerkiaks koore alla ja sinna kinni ei kuivaks. Üle 10 päeva vanuseid mune ei ole soovitatav hauduma panna, sest sellest peale hakkab idu sees surema. Kõige parem on, kui saaksime panna hauduma 2—10 päeva vanuseid mune.

Igasuguste ebakujuliste, krobeline koorega, liiga väikeste ja kaherebuliste munade hauduma panemisest tuleks samuti hoiduda.

NÕUANDE NURK

KÜSIMUS:

Oman väikese maalapi, mille suurus ½ ha ja millel olemas mõned hädavajalikud hooned, kuid ehitustöö on lõpetamata. Kas on mul võimalik: 1) saada Maatöölise elamute ehitusfondist laenu hoonete täielikuks valmistamiseks ja 2) kas sellest laenust tehakse mahaarvamisi laste arvu järgi?

VASTUS:

Teatavasti antakse ülaltähendatud fondist laenu kas talupidajale, kes ehitavad töölis-ela-

muid, või maatöölisele, kes asutavad endale eluasemekoha. Maatööliseks aga loetakse vastava määruse (RT 1939, 78, 625) järgi üksnes neid, kelle peamiseks eluütlalpidamise allikaks on töö põllumajanduses või metsanduses, nagu põllutöölised, metsatöölised, kraavi- ja turba-loomikad jne. Kui Teie üllatähedatud tingimustele vastate, siis võiksite vast laenuandmisel kõne alla tulla. Peab aga tähedama, et laenu määramisel nõutakse ehitamist ka veel kindla kinnitatud projekti järgi, missugune asjaolu, kuna Teil hooned juba pooleli, võib omakorda olla takistuseks. Igatahes võiksite Teie üksikasjalisema selguse saamiseks pöörduda kohaliku maaameti poole ja kirjeldada viimasele ka, missugused hooned Teil on või missuguses ehitusjärgus need seisavad.

Kellele eeltähedatud fondist laenu antakse, sellele tehakse ka alla 14 aasta vanuselt lastelt mahaarvamisi.

KÜSIMUS:

Minu loll on oskustöoline, 77 a. vana, töövõimetu ja teeninud ligi 50 a. töölisena mitme tööandja juures, peamiselt laudsepa ja tiseritööde alal. Kas tal on õigus hiljuti väljaantud seaduse järgi saada vanadustasu ja selle poole tuleks tal selles asjus pöörduda?

VASTUS:

Kõnesolevat vanadustoetust võimaldatakse ainult teatavat liiki tööstuslike käitiste vanadele töölisele, kes kauemat aega töötanud samas ettevõttes ja ei oma muud sissetulekut.

KÜSIMUS:

Millal peab talupidaja andma välja töölisele palgaraamatu?

VASTUS:

Põllutöölise seaduse (RT 1939, 47, 368) § 7-nda järgi on tööandja kohustatud andma töölisele välja palgaraamatu hiljemalt 2 nädala jooksul, arvates teenistusse astumise, mitte lepingu sõlmimise päevast. Palgaraamat tuleb anda välja igale töölisele. Ainult sel juhul, kui tööline on palgatud tööle lühemaks ajaks kui neljaks nädalaks, ei ole palgaraamatu kui kirjaliku lepingu koostamine ja väljaandmine nõuetav. Kui aga selle 4 nädala möödumisel sõlmib tööline sama tööandjaga uue lepingu, ükskõik kui kauaks, tuleb anda välja palgaraamat ja siis juba hiljemalt 3 päeva jooksul, arvates uue kokkuleppe algusest.

Palgaraamat koostatakse kahes eksemplaris, millest üks on tööandja, teine töölise käes.

VÄLISMAILT

Sotsiaalkindlustus Nõukogude Venes

Venes alluvad sotsiaalkindlustusele kõik palgatöö alal tegutsevad isikud, hoolimata sellest, kus nad teenivad.

Kindlustussammetena antakse kindlustatuile: 1) arstiabi, 2) rahalist toetust haiguse, tööõnnetuse, raseduse jne. korral, 3) lisatoetust laste eest hoolitsemisel, 4) pensioni töövõimetuse ja vanaduse puhul jne. Toitja surma korral maksetakse pensioni järelejäanud perekonnaliikmele.

Sotsiaalkindlustuse läbiviimiseks võetakse kindlustusmaks, arvestades seda protsentuaalselt töölise palgast. Selle maksu tasuvad käsitised, asutised, majapidamised või isikud, kes kasutavad palgalisi.

Invaliidsuse- (töövõimetuse-) pensioni saamise õigus on neil isikuil, kes töötades töölepingu alusel on jäänud töövõimeetuks. Kui see töövõimetus tuli tööõnnetuse või kutsehaiguse tagajärjel, siis saab isik pensioni, olenemata sellest, kui kaua ta töötas. Vastasel korral on tööline pensioniõiguslik üksnes siis, kui ta töölepingu alusel on töötanud töölisena 1—8 aastat või teenijana 1—12 aastat, sõltuvalt vanusest. Pension määratakse täistöötasu suuruses, kui isik on täiesti kõlbmatu tööle ja vajab kõrvalabi ja kui töövõimetuse oli seejuures põhjustanud tööõnnetus või kutsehaigus. Kõigil teistel juhtudel määratakse pension $\frac{2}{3}$ palgast.

Vanaduspension saavad ainult osa tööstuslike käitiste töölised ja raudteede ning veeteede transporttöölised. Pension määratakse siin meestele, kes on vähemalt 60 a. vana ja töötanud töölepingu alusel vähemalt 25 aastat. Naistel on samad aastatamäärast vastavalt 55 ja 20 a. Pensioni suurus on vähemalt $\frac{1}{2}$ pensionäri endisest palgast.

Toitja surma puhul saavad pensioni perekonnaliikmed, kes olid kadunu ülalpidamisel: 1) lapsed, vennad ja õed kuni 16-neaastast, kooliskäimisel aga kuni 18-neaastast; on nad aga enne seda vanust kaotanud töövõime, siis vanusele vaatamata, 2) vanemad ja abikaasa, kui nad on töövõimetud või raggad, 3) üks vanemaist või abikaasa, hoolimata töövõimest ja vanusest, kui nad hoolitsevad surnud perekonnatoitja laste, vendade ja õdede eest, kes ei ole 8-aastased.

Pensionisuurus on leib pensioniõiguslike perekonnaliikmete arvust ja sellest, kas toitja suri tööõnnetuse või kutsehaiguse tõttu või muul põhjusil. Kui perekonnas on üle 2 täielise vaeslapse, siis on pensioni suurus igal juhul aga $\frac{3}{4}$ töötasu.

Sünnitusraha maksetakse naistööliste ja neile töölisele, kelle naine sünnitas. Peale nende on teatud tingimustel õigus sünnitusrahale veel töötuil naistel ja pensionäride naistelgi või naispensionäridel.

Matuseraha antakse: 1) töölisele, 2) neile töötuile, kel on töötuse toetusraha õigus, 3) isikuile, kel on õigus pensionile, 4) perekonnaliikmele, kes elasid eelloetletud isikute täielisel ülalpidamisel. Toetus maksetakse välja sellele lähemale sugulasele, kes surnu mulda sängitas; perekonnaliikme surma korral aga kindlustatule endale.

Tööpuuduse toetust maksetakse neile tööta jäänud isikuile, kes seni töötasid töölepingu alusel.

Õigust pensionile ja toetusrahale pole neil isikuil, kel ei ole valimisõigust, olgu siis oma klassikuuluvuse tõttu, ameti tõttu tsaari ja valgete ajal, usulise kultuse teenistuses seismise pärast või muul põhjusil.